

_____ hokimligi
maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi

_____ maktabgacha va
maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
CHQBT fani o'qituvchisi

_____ning
20__-20__-o'quv yili bo'sh
o'zlashtiruvchi o'quvchilar uchun
“VATANPARVAR” NOMLI

TO'GARAK
HUJJATLARI

To‘garak a’zolari haqida ma’lumot

<i>№</i>	Familiya ismi va sharifi	Tug‘ilgan sanasi	Sinfi	Manzili (to‘liq)	Ota-onasi (Ismi sharifi)	Telefon (uy yoki mobil)	Izoh
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							

16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							
28.							
29.							
30.							

*O'tkazilgan xona*_____

“_____” To‘g‘arak mashg‘ulotlar o‘tkazilish sanalari

To‘g‘arak rahbari_____

[illegible]

“_____” To‘garak mashg‘ulotlar o‘tkazilish sanalari

To‘g‘arak rahbari_____

[illegible]

DIQQAT

Unutmang!!! Ushbu hujjat sizga hech kimga tarqatmaslik sharti bilan **OMONAT** qilib berildi. Agar ushbu hujjat sizga boshqalar orqali kelib qolgan bo'lsa ham **OMONAT** hisoblanadi.

Ushbu **OMONAT**ni faqat o'zingiz uchun foydalaning. Hech kimga bermang, hattoki eng yaqin insoningizga ham.

Tijoriy maqsadda foydalanmang.
Internet va Veb-sayitlarga joylamang.
Telegram orqali kanal va gruppalariga tarqatmang.

OMONATGA HIYONAT QILMANG.

Telegram orqali admin **Nabiyev Zokirjon**
bilan bog'lanish **90-530-68-66** yoki **Nza456**

“Kelishildi”

“Tasdiqlayman”

MMIBDO‘: _____

Maktab direktori: _____

“ ” _____ 20__yil

“ ” _____ 20__yil

20__-20__-o‘quv yili bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar uchun tuzilgan

“Vatanparvar” to‘garagining

ISH REJASI

№	Yillik ish reja mavzulari	Soat	Sana	Izoh
1.	Harbiy san‘at tarixi	1		
2.	Buyuk sarkardalarning jangovar mahorati	1		
3.	Harbiy-vatanparvarlik tushunchasi	1		
4.	Vatan mustaqilligi uchun jon fido qilgan harbiy xizmatchilar	1		
5.	Qurolli Kuchlar Bosh shtabi. Harbiy okruglar	1		
6.	Harbiy xizmat turlari	1		
7.	O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi qo‘shinlari	1		
8.	Harbiy xizmatchilarning umumiy majburiyatlari	1		
9.	Boshliqlar va bo‘ysunuvchilar, kattalar va kichiklar	1		
10.	Otish tayyorgarligi	1		
11.	Otish hodisasi va uning davrlari. O‘qning boshlang‘ich tezligi va uning otishga ta‘siri	1		
12.	O‘qdonni patron bilan to‘ldirish	1		
13.	Amaliy jismoniy tayyorgarlik	1		
14.	Jang haqida tushuncha. Zamonaviy umumqo‘shin jangining tavsifi va maqsadi.	1		
15.	Qurolsiz bajariladigan saf amallari va harakatlari	1		
16.	Seksiyaning saf tortishi. Yoyiq saf	1		
17.	Komandirlar, boshliqlar va ularning skaxsiy tarkibni tarbiyalashdagi o‘rni	1		
18.	Ehtimoliy dushman bilan yuzma-yuz kelish holatida hujumga olish va birdan hujumga o‘tish usullari	1		
19.	Joyida turib qo‘zg‘almas hamda paydo bo‘luvchi nishonlarga o‘t ochish	1		
20.	Favqulodda vaziyatlar tushunchasi. Zilzila, ko‘chgilar, suv toshqini, sel, qor ko‘chishi, kuchli shamol va boshqalar	1		
21.	Kimyoviy qurol	1		
22.	Shaxsiy himoya vositalari	1		
23.	Panagohlar. Radiatsiyaga qarshi pana joylar. Oddiy pana joylar	1		
24.	Aholini favqulodda vaziyatlardan ogohlantirish	1		
25.	Odamlarni sanitariya ishlovidan o‘tkazish	1		
26.	Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va harakat qilish davlat tizimi (FVDT)	1		
27.	Kimyoviy qurollarni qo‘llash vositalari	1		
28.	Zamonaviy oddiy qirg‘in qurollari	1		
29.	Favqulodda vaziyatlarda hayvon va qishloq xo‘jaligi o‘simliklarini muhofaza qilish	1		
30.	Harbiy turar joy gigiyenasi	1		
31.	Tibbiy yordam turlari	1		
32.	Jarohat	1		
33.	Jarohatlangan bemorga qonni vaqtinchalik to‘xtatish uchun birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish usullari	1		
34.	Suyak sinishi va suyak sinishining belgilari	1		

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Harbiy san‘at tarixi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Zamonaviy harbiy san‘atning tarkibiy qismi o‘zaro uzviy bog‘liq harbiy strategiya, operativlik san‘ati va taktikadan iborat. Harbiy san‘at ishlab chiqarishning taraqqiyot darajasi va ijtimoiy tuzum xarakteri bilan belgilanib, mamlakatning rivojlanish tarixi xususiyatlari, milliy xususiyatlar va an‘analar, geografik sharoit va boshqa omillarga bog‘liq tarzda rivojlanadi.

Insoniyat tarixida harbiy san‘atning shakllanishi va rivojlanishi davlatchilik shakllangan davrga borib taqaladi. Samarali hujum uyushtirish yoki ishonchli himoyalani uchun odamlar yirik harbiy ittifoqlarga birlashishga majbur bo‘lgan. Ilk davlat birlashmalari davridayoq harbiy lashkarlar tuzila boshlangan, harbiy yetakchilarning jamiyat hayotidagi ahamiyati oshib borgan. Shu tariqa urushlar, natijada harbiy san‘at tarixi boshlangan.

Bronza davriga kelib Osiyoning ulkan hududlarida yashovchi qadimiy xalqlar qo‘shni hududlarni bo‘ysundirish uchun istilochilik yurishlarini olib borgan.

Ilk ulov vositalari bo‘lgan ot va tuyalar ham harbiy urushlar davrida katta rol o‘ynay boshlagan. G‘ildirakning kashf etilishi jang aravalarining paydo bo‘lishiga turtki bergan.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20 __-yil. Sinflar: ____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Buyuk sarkardalarning jangovar mahorati

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Buyuk sarkardalardan biri Aleksandr Makedonskiy yigirma yoshida taxtga o‘tirib, o‘n uch yildan kamroq vaqt ichida o‘sha paytda mashhur ko‘plab hududlarni bosib olishga, ulkan imperiya yaratishga muvaffaq bo‘lgan. U yoshligidan o‘zini harbiy xizmatning mashaqqatlariga tayyorlab, podshoh nasliga umuman xos bo‘lmagan hayot kechirgan. Unga berilgan ta‘rif: “Ungacha harbiy strategiyaning o‘zi yo‘q edi, u hammasini jang paytida hal qilar edi”.

Gunnlar qabilasining harbiy sarkardasi – Attila. U kuchli, qattiqqo‘l va mohir harbiy taktik sarkarda bo‘lgan. U jang san‘atini yaxshi o‘zlashtirgan va jang maydonida harbiy otliq askarlarning harakatlaridan mohirlik bilan foydalangan. Jangchilar urushga nihoyatda yaxshi tayyorgarlik ko‘rardi, hatto 100 metr uzoqlikdan ham nayza bilan aniq urar edi. Ular yaqin janglarda jangovar bolta va qilichlardan mohirlik bilan foydalana olishgan. U o‘zining jangchilarini maxsus, suv o‘tkazmaydigan qalin charmli ust kiyim va po‘lat bosh kiyim, bo‘ynilariga esa po‘latdan yasalgan halqa kiydirib, jangga kirgizgan.

Jaloliddin Manguberdi – xorazmshohlar davlatining so‘nggi hukmdori Muhammad Xorazmshohning to‘ng‘ich o‘g‘li. U 33 yil umr ko‘radi va uning 11 yili jang ichida o‘tadi. To‘liq ismi Jaloliddin ibn Alovuddin Muhammad. Jaloliddin burnida xoli (mank) bo‘lgani uchun Mankburni nomi bilan atalgan. Bu nom talaffuzda o‘zgarib, Manguberdi nomi bilan mashhur. Jaloliddin qorachadan kelgan, o‘rta bo‘yli, turk lafzli shaxs bo‘lgan. Fors tilini ham yaxshi bilgan. Uning botirligi borasida aytish kerakki, u sulton arslonlar orasidagi eng kuchli sher edi. Bir so‘zli, kek saqlamaydigan, ochiq ko‘ngil, to‘g‘ri odam edi. U jiddiy shaxs edi. Hech qachon kulmasdi, juda nari borsa, jilmayib qo‘yardi. U adolatsizliklarni

yomon ko‘rardi. Jaloliddin o‘ta qat‘iyatli, nihoyatda irodali, murakkab vaziyatlarda, taqdirning qaltis sinovlarida o‘zini yo‘qotib qo‘ymaydigan favqulodda mard va botir sarkarda edi.

Zahridin Muhammad Bobur kam sonli lashkar bilan ko‘p sonli dushman ustidan g‘olib chiqish taktikasini mahorat bilan qo‘llagan. U avval raqibini obdon o‘rganadi. Masalan, hind sarkardasi Ibrohim Lo‘diyga qarshi kurashishdan avval Hindiston o‘lkasidagi siyosiy holat, rojalarning tarqoqligi, xalqni Ibrohim Lo‘diyning hukmronligidan bezganligidan foydalangan. Bobur Panipat jangida xabarchilardan (razvedkadan) keng foydalangan. Razvedka ma‘lumotlari asosida xulosa chiqargan. Jangga kirishishdan avval bu yerning iqlimidan tortib, geografik sharoitigacha inobatga olgan.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: ____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Harbiy-vatanparvarlik tushunchasi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Vatanparvarlik va harbiy-vatanparvarlik bir-birining o‘rnini bosuvchi tushunchalardir.

Vatanga nisbatan e’tiqodi mustahkam insongina uni sevadi, ardoqlaydi va har qanday favqulodda holatda uni himoya qilishga tayyor turadi. Shunday ekan, xalq Vatan himoyasiga doim tayyor turgan haqiqiy harbiy vatanparvarga, Vatan manfaatlarini ustun qo‘yganlarga ishonch bildiradi. Harbiy-vatanparvarlik mafkuraviy, harbiy, texnik va jismoniy tayyorgarlik bilan rivojlanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining jangovar an‘analari – jangchilarning tarixan shakllangan tinch va urush davrlarida xulq me’yoriga aylangan, harbiy xizmatchilarni jangovar burchni namunali o‘tashga, mustaqil Vatani, xalqiga halol va vijdonan xizmat qilishga undaydigan odatlar hamda ma’naviy qoidalaridir.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20 -yil. Sinflar: To‘garak rahbari:

Mashg‘ulotning mavzu: Vatan mustaqilligi uchun jon fido qilgan harbiy xizmatchilar

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uygavazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Sobir Rahimov 1902-yil 25-yanvarda Toshkent shahrida dunyoga kelgan. Komsomol yo‘llanmasi asosida 1922-yilda Sovet armiyasi safiga kirgan. Sovet Ittifoqida Baku birlashgan harbiy maktabini hamda 1943-yilda K. E. Voroshilov nomidagi Sovet Ittifoqi Qurolli Kuchlari Bosh shtabining harbiy akademiyasini tamomlagan. General-mayor, gvardiya o‘qchi diviziyasi qo‘mondoni. To‘rt marotaba Qizil Bayroq ordeni, bir marotaba II darajali Suvorov ordeni bilan taqdirlangan. Jangovar topshiriqlarni namunali bajarib, janglarda ko‘rsatgan jasorati va qahramonligi uchun SSSR Oliy Kengashi Prezidiumining 1965-yil 6-may sanasidagi farmoyishi bilan general-mayor Rahimov Sobir Umarovich vafotidan so‘ng “Sovet Ittifoqi Qahramoni” unvoni bilan taqdirlangan.

Sobir Rahimov 1902-yil 25-yanvarda Toshkent shahrida dunyoga kelgan. Komsomol yo‘llanmasi asosida 1922-yilda Sovet armiyasi safiga kirgan. Sovet Ittifoqida Baku birlashgan harbiy maktabini hamda 1943-yilda K. E. Voroshilov nomidagi Sovet Ittifoqi Qurolli Kuchlari Bosh shtabining harbiy akademiyasini tamomlagan. General-mayor, gvardiya o‘qchi diviziyasi qo‘mondoni. To‘rt marotaba Qizil Bayroq ordeni, bir marotaba II darajali Suvorov ordeni bilan taqdirlangan. Jangovar topshiriqlarni namunali bajarib, janglarda ko‘rsatgan jasorati va qahramonligi uchun SSSR Oliy Kengashi Prezidiumining 1965-yil 6-may sanasidagi farmoyishi bilan general-mayor Rahimov Sobir Umarovich vafotidan so‘ng “Sovet Ittifoqi Qahramoni” unvoni bilan taqdirlangan.

Qo‘chqor Turdiyev 1917-yil 1-sentyabrda Andijon viloyatining Dardoq qishlog‘ida tug‘ilgan. 1940-yilda armiya safiga chaqirilgan. 1941-yil sentyabrdan janglarda qatnashgan. 1941-yil 15-oktyabrda Ukrainaning Xarkov viloyati Trudolyubovka nomli aholi punkti uchun bo‘lgan janglarda katta qahramonlik ko‘rsatgan. Askarlar yo‘lini nemis DZOTi pulemyotdan kuchli o‘q yog‘dirib to‘siq qo‘ygan. Dushman DZOTini yo‘q qilish uchun bo‘lgan urinishlar zoye ketib, bir necha askar halok bo‘lgan. Shunda o‘zbek o‘g‘loni Qo‘chqor Turdiyev DZOTning ort tomoniga aylanib o‘tib, miltiq qo‘ndog‘i bilan urib, nemis pulemyotchisini yo‘q qilgan, dushman bilan olishib, yana ikki avtomatchini asir olgan. Natijada sovet askarlari hujumga o‘tib, jangovar topshiriqni bajargan. Ushbu qahramonligi uchun Q. Turdiyevga SSSR Oliy Sovetining 1942-yil 27-martdagi Farmoniga ko‘ra “Sovet Ittifoqi Qahramoni” unvoni berilgan, shuningdek u Lenin ordeni hamda “Oltin Yulduz” medallari bilan taqdirlangan.

Mamadali Topvoldiyev Farg‘ona viloyati Rishton tumanidagi Pandigon qishlog‘ida tug‘ilgan.

Ikkinchi jahon urushi qatnashchisi. 1941-yildan frontda, Borisov shahri yaqinidagi jangda yaralangan va asirga tushgan. 1942-yilda asirlikdan qochgan. Belorussiyadagi partizanlar brigadasida razvedka bo‘linmasi komandiri bo‘lgan. Mamadali Topvoldiyev Mogilyov viloyati Krugloye rayonidagi janglarda alohida jasorat ko‘rsatgan. 1944-yil avgustda "Sovet Ittifoqi Qahramoni" unvoniga sazovor bo‘lgan. Mogilyov viloyati Krugloye shaharchasining ko‘chalaridan biriga M. Topvoldiyev nomi berilgan.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uygavazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Qurolli Kuchlar Bosh shtabi. Harbiy okruglar

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Qurolli Kuchlar Bosh shtabi O‘zbekiston Respublikasining suvereniteti va hududiy yaxlitligini qurolli himoya qilish sohasidagi qarorlarni ishlab chiqaruvchi va amalgam oshiruvchi yagona qo‘mondonlik organi hisoblanadi. Bosh shtab Qurolli Kuchlar, harbiy okruglar, vazirliklar, davlat qo‘mitalari va idoralari harbiy tuzilmalarini tezkor-strategik boshqarish vazifasini bajaradi. Qo‘shinlarning jangovar harakatlari strategik jihatdan va tezkor rejalashtirilishini hamda ularga rahbarlikni amalga oshiradi.

Harbiy okrug operatsion yo‘nalishlarda O‘zbekiston Respublikasining xavfsizligi va hududiy yaxlitligini ta’minlovchi asosiy harbiy-ma’muriy birlik hamda umumqo‘shin-tezkor strategik hududiy ma’muriy birlashmasidir. Hozirda O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi tasarrufida 5 ta harbiy okrug mavjud.

Mudofaa vazirligi harbiy okruglari

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Harbiy xizmat turlari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Muddatli harbiy xizmat. Tinchlik davrida muddatli harbiy xizmat va safarbarlik chaqiruv rezervidagi harbiy xizmatga 18 yoshdan 27 yoshgacha bo‘lgan, harbiy xizmatni o‘tashga yaroqli erkak fuqarolar chaqiriladi. Muddatli harbiy xizmat chaqiruv yoshidagi fuqarolarning oddiy askar va serjant tarkibi lavozimlarida, shuningdek, muqaddam harbiy xizmatni o‘tamagan ofitserlarning qonun hujjatlarida belgilangan muddat mobaynida Qurolli Kuchlar safidagi majburiy xizmat hisoblanadi.

Muddatli harbiy xizmatning muddatlari kalendar hisobida quyidagicha belgilanadi:

- oddiy askar va serjantlar tarkibi lavozimlarida xizmat o‘tayotgan harbiy xizmatchilar uchun – 12 oy (oliy ma‘lumotli shaxslar uchun – 12 oy);

- chaqiruv bo‘yicha ofitserlar tarkibi lavozimlarida o‘tayotgan ofitserlar uchun – 12 oy.

Safarbarlik chaqiruv rezervidagi harbiy xizmat hududiy prinsip asosida oylik yig‘inlar tarzida tashkil etiladi hamda chaqiriluvchilar tomonidan O‘zbekiston Respublikasi mudofaa Vazirligi maxsus hisob-raqamiga pul badallari kiritilishini nazarda tutadi.

Safarbarlik chaqiruv rezervidagi xizmat safiga fuqarolar 27 yoshga to‘lgunga qadar olinadi va har yilgi harbiy yig‘inlarga jalb etilishi mumkin. Favqulodda vaziyatlar yoki O‘zbekiston Respublikasiga qarshi harbiy tajovuz yuz bergan taqdirda esa haqiqiy xizmatga chaqiriladi.

Safarbarlik chaqiruv rezervidagi xizmatni o‘tagan fuqarolar 27 yoshga to‘lganlaridan keyin Qurolli Kuchlar rezervi tarkibiga o‘tkaziladi.

Kontrakt bo‘yicha harbiy xizmat – Qurolli Kuchlar safidagi haqiqiy harbiy xizmatga ixtiyoriylik asosida, harbiy xizmat nazarda tutilgan vazirliklar, davlat qo‘mitalari va idoralar orqali davlat bilan tuziladigan kontraktga binoan kirgan fuqarolar bajaradigan harbiy xizmat turi. Harbiy xizmatni kasb tariqasida tanlagan fuqarolar kontrakt bo‘yicha harbiy xizmatni oddiy askar, serjant va ofitserlar tarkibi lavozimlarida o‘taydi. Harbiy xizmatni o‘tash muddatlari hamda asosiy shartlari kontraktida belgilanadi. Harbiy xizmatning kontraktida nazarda tutilgan muddati tugaganidan keyin taraflarning kelishuvi bilan bu muddat yangi kontrakt tuzish orqali uzaytirilishi mumkin.

Rezervchilar xizmati – haqiqiy harbiy xizmatni, shuningdek, safarbarlik chaqiruv rezervidagi xizmatni o‘tagan oddiy askar, serjant va ofitserlar jumlasidan bo‘lgan harbiy xizmatga majburlar uchun Qurolli Kuchlarning qo‘shilma, qism va bo‘linmalari safini urush davrida taqozo etiladigan shtatlar darajasiga qadar to‘ldirish, shuningdek, urush davri taqozo etadigan tuzilmalarni kuchaytirish maqsadida umumiy harbiy majburiyat asosida joriy etiladigan harbiy xizmat turi. Rezervchilardan ham urush, ham tinchlik davrida O‘zbekiston Respublikasiga qarshi harbiy tajovuz tahdidi va mamlakat xavfsizligiga tahdid tug‘ilganida, tabiiy ofatlar hamda favqulodda vaziyatlar oqibatlarini bartaraf etishda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoniga binoan qo‘shilma va qismlar tarkibida jangovar maqsadlar bo‘yicha foydalanish mumkin.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi qo‘shinlari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

1. Quruqlikdagi qo‘shinlar Quruqlikdagi qo‘shinlar qo‘shinlarning ichida eng asosiysi va ko‘p sonligi, shuning bilan birga eng qadimiysidir. Uni tashkil qiladigan piyoda, artilleriya, tank qo‘shinlari hujumda qat’iy harakatlari va mudofaada mustahkam turishlari bilan ajralib turadi. Motoo‘qchi qismlar kurashning turli vositalari bilan qurollangan va to‘la motorlashtirilgan. Ularning qism va bo‘linmalari piyodalarning jangovar mashinasi PJM (BMIT) va zirhli transportyor (BTP)larda harakat qiladi va jang olib boradi. Avtomat, pulemyot va tankka qarshi vositalar (IITYPC) bilan ta’minlangan motoo‘qchi qismlar dushmanning mudofaasini muvaffaqiyatli yorib o‘tib, shiddatli hujum qilish orqali dushmanni tor-mor qila oladi. Tank qismlari quruqlikdagi qo‘shinlarning asosiy zarbdor kuchini tashkil qiladi va jangovar harakatlarda eng ahamiyatli vazifalarni hal qilishga mo‘ljallangan. Tez harakat qila olishi, zirhli himoyasi, zamonaviy qurollari, tungi ko‘rish asboblari va suv osti (tubi)da harakat qila olish qurilmalari

tanklarni zamonaviy sharoitlarda kurashning samarali vositasiga aylantirdi. Tanklarning ishonchli zirhi ularni yadro portlashining shikast yetkazuvchi omillari – zarbali to‘lqin, yorug‘lik nurlanishi, o‘tib-kirib boruvchi radiatsiya, radiativ zaharlanishga qarshi mustahkam turib bera olishini ta’minlaydi. Quruqlikdagi qo‘shinlar artilleriyasi zambarak (pushka)lar, to‘p (gaubitsa)lar, reaktiv snaryadlarga ega. Bu vositalarning barchasi motorlashtirilgan, juda qisqa vaqt ichida jangovar shay holatga kelib, harakati va o‘t ochishi orqali manyovr qilib, piyodalarni hamda tanklarni kuzatishi mumkin. Tezkor harakat qiluvchi kuchlar qismlari dushman ichkarisidagi muhim hududlarni egallash, ularni o‘z qo‘shinlari kelguncha ushlab turish, ularga dushmanni tor-mor qilishga yordam berish kabi jangovar vazifalarni bajaradi. Jangovar harakatlarda desantlashni amalga oshirish uchun maxsus samolyotlardan foydalanadi.

2. Havo hujumidan mudofaa qo‘shinlari va harbiy havo kuchlari Harbiy havo kuchlari porshenli samolyotlardan boshlanib, bugungi zamonaviy reaktiv mashinalar darajasiga yetib keldi. Ular 3000 km/h tezlikda hamda 30 km balandlikda ucha oladi. Yuqori darajadagi manyovr, o‘lis masofalarga ucha olish, dushmanning juda ichkaridagi obyektlarini ham yo‘q qila olish, havodan dushmanga kutilmagan zarba bera olish harbiy havo kuchlarining asosiy jangovar xususiyatlaridir. Mamlakatning havo hujumidan mudofaa qo‘shinlarining asosiy vazifasi – muhim ma’muriy-siyosiy markazlar, sanoat markazlari, aerodromlarni va boshqa davlat hamda harbiy ahamiyatga molik obyektlarni dushmanning havo zarbasidan himoya qilishdir. Shuning uchun havo hujumidan mudofaa qo‘shinlari ixtiyorida radiolokatsion bo‘linmalar, zenit-raketali qismlar mavjud.

3. Maxsus qo‘shinlar Maxsus qo‘shinlar Qurolli Kuchlar jangovar faoliyatini har tomonlama ta’minlash, turli harbiy yo‘nalishlar bo‘yicha tashkil etiladigan qo‘shinlar guruhini kuchaytirish, ularga yuklatilgan vazifalarni bajarishga mo‘ljallangan. Muhandislik bo‘linmalari hujumda qism va bo‘linmalarning oldinga harakatlanishini ta’minlaydi, yo‘l yotqizadi, ko‘priklarni ta’mirlaydi va yangi quradi, suvli to‘siqlar orqali o‘tish joyini tayyorlaydi, ularni minalardan tozalaydi. Mudofaada esa muhandislik qo‘shinlari mudofaa marralarini quradi va muhandislik to‘siqlarini o‘rnatadi. Ommaviy qirg‘in qurollari, jumladan, kimyoviy qurollarning paydo bo‘lishi qo‘shinlarni himoya qilish zaruriyatini keltirib chiqardi. Bunday vazifalarni bajarishda muhim rol kimyoviy himoya bo‘linmalariga tegishlidir. Buning uchun ular maxsus mashina va asboblari, qism va bo‘linmalarni maxsus ishlovdan o‘tkazish uchun materiallar bilan ta’minlangan.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Harbiy xizmatchilarning umumiy majburiyatlari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

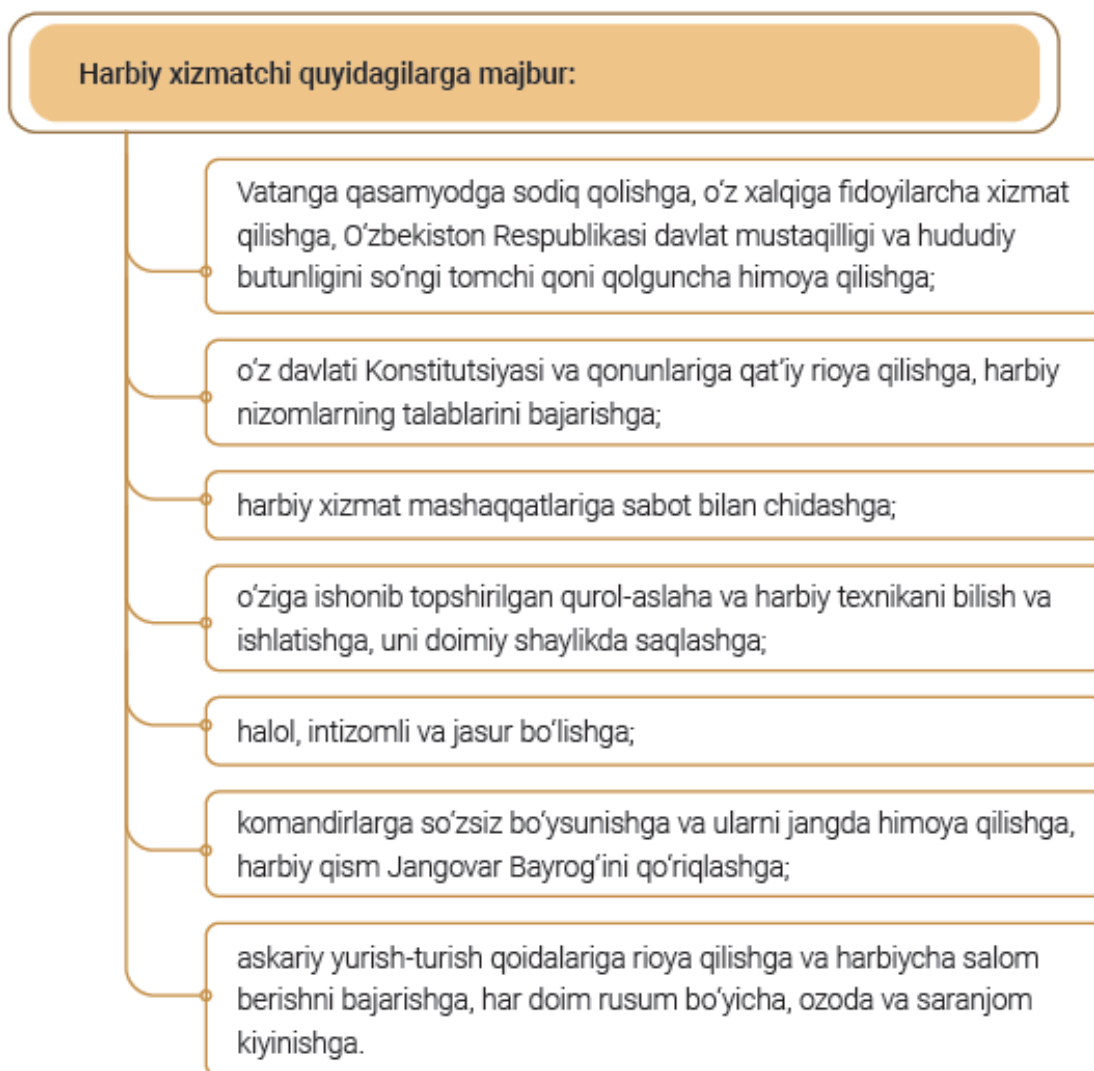
Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarning harbiy xizmatchilari xizmat faoliyatida qonunlar, harbiy nizomlarning talablariga amal qiladi va siyosiy maqsadlarni ko‘zlovchi boshqa jamoat tashkilotlari va birlashmalarning faoliyati bilan aloqador bo‘lmasligi lozim.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: ____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Boshliqlar va bo‘ysunuvchilar, kattalar va kichiklar

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Yakkaboshchilik Qurolli Kuchlardagi asosiy rahbarlik prinsipidir. Yakkaboshchilikda boshliq (komandir) bo‘ysunuvchilariga nisbatan buyruq berish huquqi bilan to‘la ta‘minlanadi va qo‘shinlar barcha funksiyalarini amalga oshirishi va hayot faoliyati uchun to‘la javobgar bo‘ladi.

Boshliqlar bo‘ysunuvchilariga nisbatan aniq huquq va majburiyatlarga ega bo‘lgan mansabdor shaxslardir. O‘z xizmat maqomi va harbiy unvoniga ko‘ra ayrim harbiy xizmatchilar boshqalarga nisbatan boshliq yoki bo‘ysunuvchi bo‘lishi mumkin. Ular bo‘ysunuvchilariga buyruq berish va ular ijrosini talab qilish huquqiga ega. Bo‘ysunuvchilar boshliqlarga so‘zsiz bo‘ysunishga, boshliqlarning buyruqlarini aniq va ko‘rsatilgan muddatda bajarishga majbur. Bo‘ysunuvchilar boshliqning buyruqlarini so‘zsiz bajarishga majbur. Ular boshliqning buyrug‘ini tashabbus va zukkolikni namoyon qilib, so‘zsiz, aniq va muddatida bajarishi shart. O‘z xizmat maqomi va harbiy unvoniga ko‘ra boshqa harbiy xizmatchilarga nisbatan ularning boshlig‘i yoxud bo‘ysunuvchisi sanalmagan harbiy xizmatchilar katta yoxud kichik bo‘lishi mumkin.

Kattalik harbiy xizmatchilarning harbiy unvoniga qarab belgilanadi. Harbiy unvon bo‘yicha kattalar unvoni kichiklar intizomni buzgan holatlarda, tartibsizliklarni bartaraf etishni talab qilishi lozim. Unvoni bo‘yicha kichiklar bunday talablarni so‘zsiz bajarishga majbur.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Otish tayyorgarligi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Otish tayyorgarligi shaxsiy tarkibni o‘z qurolidan jangovar holatning turli sharoitlarida mohirlik bilan foydalana olishlikka o‘rgatish maqsadida o‘tkaziladi. Otish tayyorgarligi quyidagi bo‘limlarni o‘z ichiga oladi: qurolning moddiy qismlari; otish asoslari; otishning usullari va qoidalari; qo‘l granatalarini uloqtirish; jangda kuzatish va masofalarni aniqlash.

Qurolning moddiy qismlari – qurolning vazifasi, tuzilishi va jangovar xususiyatlarini o‘rganishga mo‘ljallangan bo‘lim. Qurolning moddiy qismlarini bilish u bilan to‘g‘ri muomala qilish, uni asrab-avaylash va turli sharoitlarda otganda benuqson ishlashini ta‘minlab berish uchun zarur .

Harbiy xizmatga chaqiriluvchi qurol-yarog‘dan foydalanish bo‘yicha boshlang‘ich bilimga ega bo‘lishi uchun uni amaliy faoliyatda qo‘llay olish ko‘nikmasi katta ahamiyat kasb etadi. Shundan kelib chiqib o‘quvchi:

- avtomatni otishga tayyorlashni, undan paydo bo‘luvchi va harakatlanuvchi nishonlarga otish usullarini bajarishni;
- avtomatni tozalash va moylashni;
- burchak kattaligi yordamida nishongacha bo‘lgan masofani aniqlash usullarini;
- parchalanuvchi qo‘l granatalarini har xil holatda uzoqlikka va aniqlikka uloqtirish texnikasini;
- parchalanuvchi qo‘l granatalarni uloqtirish mashqlarini bajarishni uddalashi;
- boshlang‘ich mashq shartlari bo‘yicha avtomatdan jangovar o‘q bilan otish amalini bajarishi;
- kichik kalibrli hamda pnevmatik miltiqdan o‘q otish mashqlarini bajara olish amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lishi;
- otish mashg‘ulotlarida xavfsizlik qoidalari bilishi;
- Kalashnikov avtomati, parchalanuvchi qo‘l granatalarining jangovar xususiyatlari, tuzilishi, ishlash prinsiplarini bilishi;
- harakatlanuvchi va paydo bo‘luvchi nishonlarga otish qoidalari bilishi shart. Qurol-yarog‘ va o‘q-dorilar bilan ishlaganda xavfsizlik choralarga qat‘iy amal qilish zarur. Mashg‘ulot boshlanmasdan oldin avtomat o‘qlanganligini tekshirib ko‘rish lozim.

Qurol o‘qlangan yoki o‘qlanmaganligidan qa‘tiy nazar:

- uni odamlarga qaratish;
- rahbar (boshliq)ning ruxsatisiz qurolni o‘qlash;
- shaxsiy tarkibga qarata 100 metrdan yaqin masofadan paxtavon o‘q bilan o‘q uzish;
- qizil bayroq ko‘tarilgan joy, xavfli yo‘nalish yoki pana tomonlarga o‘q uzish taqiqlanadi.

“Otish to‘xtatilsin!” buyrug‘i oq bayroq yoki tunda oq rangli fonar yoqish orqali belgilanadi.

O‘q-dorilar bilan ishlaganda:

- o‘q-dorilarni belgilanmagan joyda saqlash;
- o‘q-dorilarni boshqa shaxslarga berish va qarovsiz qoldirish;
- o‘q-dorilardan poroxni chiqarib olish va olovga tashlash;
- otilmay qolgan o‘q-dorilardan o‘quv patronlari sifatida foydalanish taqiqlanadi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To'garak rahbari:

Mashg'ulotning mavzu: Otish hodisasi va uning davrlari. O'qning boshlang'ich tezligi va uning otishga ta'siri

Mashg'ulotning maqsadi:

Ta'limiy maqsad: O'zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko'zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to'liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o'z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta'lim berishda ularga qo'shinlarning o'quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o'rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma'naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o'z ishinig to'g'riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g'alabaga to'la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o'zlashtirish, yosh askar ega bo'lishi lozim bo'lgan darajadagi bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish.

Mashg'ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg'ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko'rgazmalar va tarqatma materiallar, o'quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so'rash: a) Savol – javob o'tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Quroldan otishning asoslari o'z ichiga otish paytida yuz beradigan jarayonlarni tushunish uchun zarur bilim, otish usul va qoidalarini qamrab oladi. Otish qoidalariga otishga tayyorlanish va o't ochishlar kiradi. Otish vaqtning juda qisqa oralig'ida yuz beradi. Bunda katta hajmda gaz hosil bo'ladi va ko'p miqdorda issiqlik ajralib chiqadi. Porox juda katta energiyani hosil qiladi.

Quroldan otish quyidagicha amalga oshiriladi (tepki bosilganda quyidagilar yuz beradi):

1) piston (kapsul) sindiriladi va alanga hosil bo'ladi;

2) pistonning alangasi ta'sirida porox o't oladi;

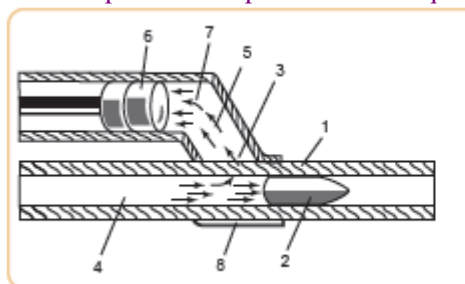
3) porox zaryadi gazga aylanadi;

4) stvol kanalida yuqori bosim hosil bo'ladi;

5) bosim kuchi ta'siri ostida o'q stvol yo'niqlariga urilib, aylanma harakat oladi va o'zining bo'ylama o'qi atrofida aylanganicha stvol kanalidan uchib chiqadi. O'q boshlang'ich holatidan 4–6 cm siljiganda gaz bosimi eng katta darajaga erishadi. Bu holatda porox gazlarining bosimi 2800–2900 kgs/cm² ga teng bo'ladi. Lekin bosim pasaygani bilan o'qning tezligi pasaymaydi, balki ortib boradi. Bunga sabab, o'q bosimning eng yuqori davrida tezlanish olganidan so'ng, gazlar pastroq darajada bo'lsa-da o'qqa bosim ko'rsatishda davom etib, o'qning harakatini tezlashtiradi. Porox juda katta energiyani hosil qiladi. 1,6 gramm og'irlikdagi porox zaryadi 7,9 gramm og'irlikdagi o'qni stvol kanalidan 715 m/soniya tezlikda quvib chiqib, uni 3000 m uzoqlikka uloqtira oladi.

Stvol kanalidagi o'yiqlar chapdan o'ngga yuqorilab yo'nalgani uchun o'qqa aylanma harakat beradi, porox esa yonishda davom etib, gazning miqdori va hajmini orttirib boradi.

O'qning ortidan stvol kanalidan oquvchi qizigan gazlar bir lahzada kengayib ketadi va havo bilan to'qnashganda alanga va zarb to'liqini hosil qiladi. Zarb to'liqini esa otishdagi ovozning manbayi hisoblanadi.

Avtomatikaning ishlash prinsipi:

1 – stvol; 2 – o'q; 3 – stvol devoridagi teshikcha;
4 – o'q ortidagi bo'shliq; 5 – gaz kamerasi;
6 – gaz porsheni; 7 – gaz porsheniga o'tayotgan porox gazlari; 8 – o'qni stvol kanalidan quvib chiqarayotgan gazlar.

O'q havoda uchishi uchun uni stvol kanalini tark etayotgandagi tezligi katta ahamiyatga ega. Bu tezlik o'qni havoda uchishini xarakterlovchi kattalikdir. O'qning stvol kanalini tark etayotgandagi tezligi o'qning boshlang'ich tezligi deb ataladi. Odatda, u V0 deb belgilanadi va metr/soniyada (m/s) o'lchanadi. O'qning boshlang'ich tezligi ortib borishi bilan, uning uchish uzoqligi, teshib o'tish va o'ldiruvchi ta'siri ortadi, shuningdek, uning uchishiga ta'sir etuvchi tashqi ta'sirlar pasayadi.

IV. Mashg'ulotni yakunlash: to'garak a'zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag'batlantirish.

V. Uyga vazifani e'lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO' sana 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: O‘qdonni patron bilan to‘ldirish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

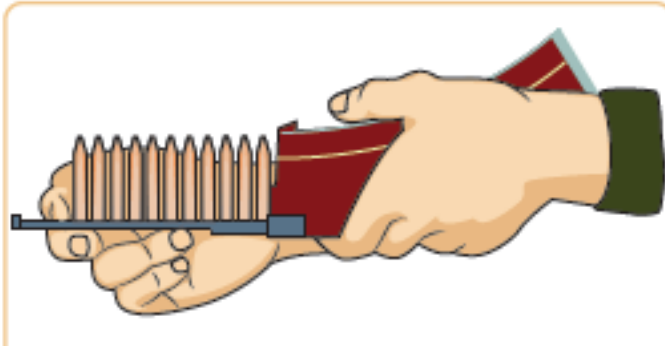
II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Avtomatni ko‘zdan kechirish, o‘qdonni o‘q bilan to‘ldirish va o‘qdonni bo‘shatishda o‘ta ehtiyotkor bo‘lish, harakatlar ketma-ketligiga e‘tibor berish lozim. Tepkini bosishdan avval stvolning uchi yuqoriga ko‘tarib turiladi. Avtomat o‘qlanmagan bo‘lsa ham, uni odamlar tomon o‘qtalish taqiqlanadi. Mashg‘ulotlar yakunlangandan so‘ng qurolning saqlagichga qo‘yilishi majburiy hisoblanadi.

O‘qdonni patron bilan to‘ldirish ikki usulda: faqat qo‘l yoki o‘tkazgich (perexodnik) yordamida amalga oshirilishi mumkin.

O‘qdonni patron bilan oddiy usulda
qo‘l bilan to‘ldirish

O‘qdonni oboymadagi patron bilan
to‘ldirish

O‘qdonni patron bilan to‘ldirish uchun o‘qdon chap qo‘l bilan og‘zini tepaga, bo‘rtik tomoni bilan chapga, o‘ng qo‘lda patronlar jimjiloqqa qaratilib, gilza ostki qismini bosh va ko‘rsatkich barmoqdardan teparoqqa chiqib turadigan qilib ushlanadi.

O‘qdon sal chapga og‘dirilib, patronlar bosh barmoq bilan eziladi va bittalab yon devorlarning bukigi ostida gilza tubi o‘qdonning ortki devoriga qilib joylanadi. O‘qdon patron bilan to‘ldirilgach, sumkaga solib qo‘yiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Amaliy jismoniy tayyorgarlik

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

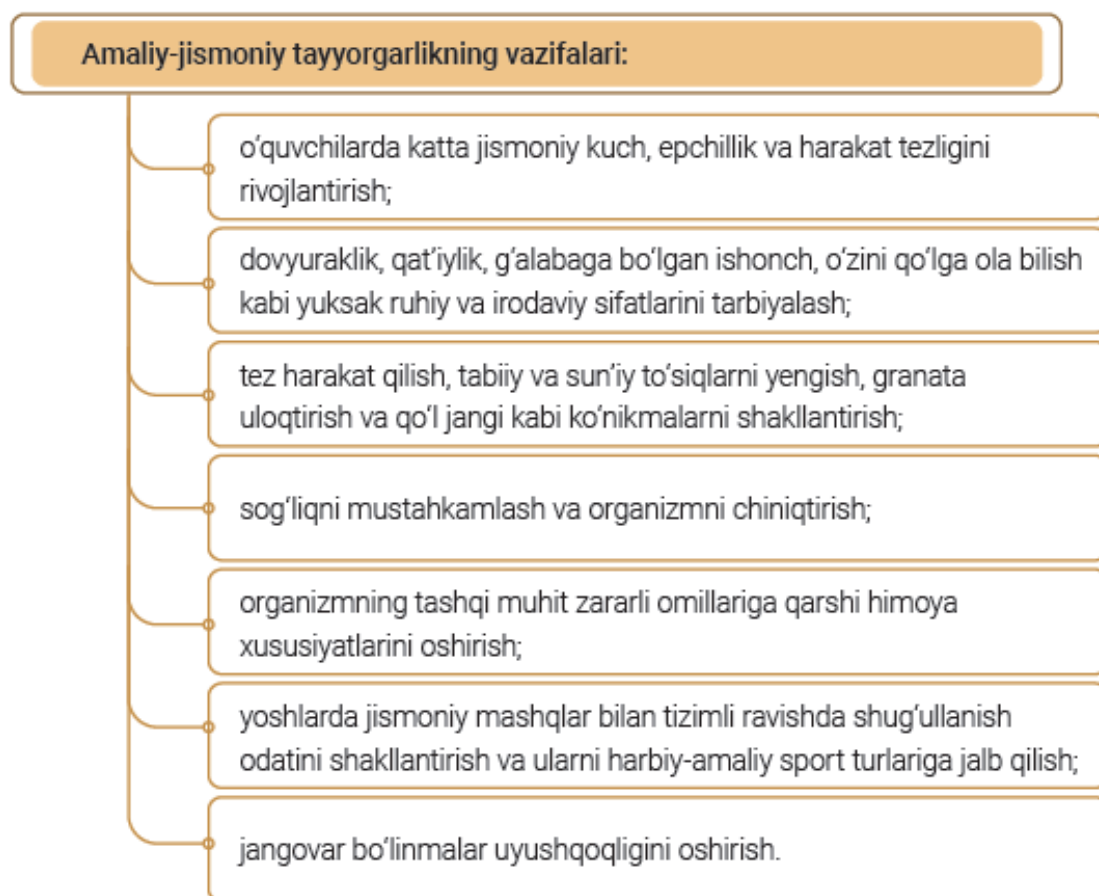
I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Amaliy jismoniy tayyorgarlik – harbiy xizmatchilar maxsus tayyorgarligining asosiy yo‘nalishlaridan biridir. U harbiy xizmatchilarni o‘qitish va tarbiyalashda muhim rol o‘ynaydi.

Amaliy jismoniy tayyorgarlik professional tayyorgarlik sifatida ham muhimdir. Zero, professional tayyorgarlikka ega armiyagina o‘z oldiga qo‘yilgan barcha vazifalarni bajara olish qobiliyatiga ega va barcha zamonaviy talablarga javob bera oladi. Umumta‘lim maktablari o‘quvchilari “Amaliy jismoniy tayyorgarlik” bo‘limida berilgan mavzularni o‘zlashtirish orqali harbiy xizmatni o‘tashlarida zarur bo‘ladigan jismoniy tayyorlik bo‘yicha amaliy bilim va zarur ko‘nikmalarga ega bo‘ladi. Amaliy jismoniy tayyorgarlik chaqiruvga qadar boshlang‘ich tayyorgarlik fanining asosiy bo‘limi, o‘quvchilarni harbiy ishga o‘rgatishning zarur va ajralmas qismidir. Uning maqsadi jangovar topshiriqlarni bajarish uchun harbiy xizmatchilarning zarur jismoniy tayyorgarlik darajasini ta‘minlashdan iborat.

Bunday tayyorgarlik harbiy amaliy yo‘nalishda kuch, tezlik, epcillik va maxsus sifatlarini rivojlantiruvchi jismoniy mashqlarni, shuningdek, turli ko‘rinish va mazmundagi harbiy sport musobaqalarini o‘z ichiga oladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Jang haqida tushuncha. Zamonaviy umumqo‘shin jangining tavsifi va maqsadi.

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

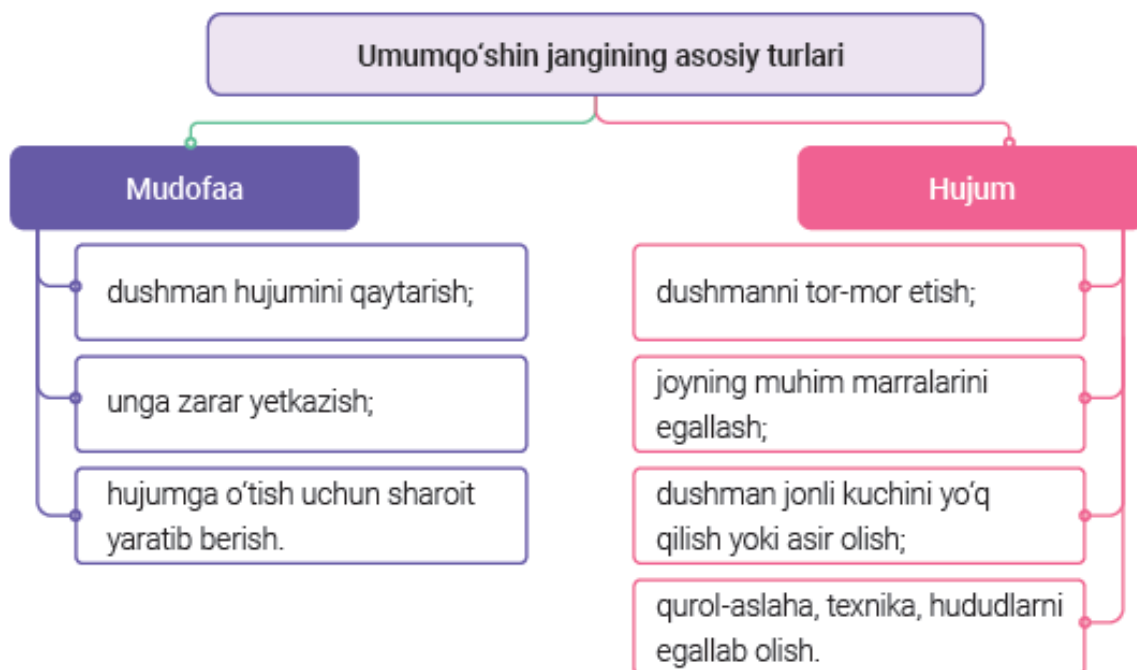
II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Jang – urushayotgan tomonlar birlashma, qism va bo‘linmalarining maqsadi, joyi va vaqti bo‘yicha kelishilgan qurolli to‘qnashuvi. Har qanday jangning maqsadi dushmanni yo‘q qilish (tor-mor keltirish), uning zarbalarini qaytarish va boshqa taktik vazifalarni bajarishdan iborat. Zamonaviy jang umumqo‘shin jangi hisoblanadi. Unda quruqlikdagi qo‘shinlar, harbiy havo kuchlari, havo hujumidan mudofaa qo‘shinlari ishtirok etadi. Zamonaviy jang tezkorligi, qat’iyatligi, yuqori manyovrga egaligi, jang holatining tez va qaltis o‘zgaruvchanligi hamda jang olib borish usullarining turlicha bo‘lishi bilan xarakterlanadi.

Hujum – jangning asosiy turi. Faqat qat’iy hujum bilangina dushmanni tor-mor qilish mumkin. Hujumning mohiyati atakaga o‘tib, barcha mavjud vositalar yordamida dushmanga zarba berish, uning ichkarisiga kirib borish, jonli kuchini yo‘q qilish yoki asir olish, qurol-yarog‘i va jangovar texnikasini qo‘lga kiritish, u egallab turgan hududni egallab olishdan iborat.

Ataka – bo‘linma va qismlarning jangovar tartibdagi shiddatli harakatini eng yuqori kuchlanishdagi o‘t ochish bilan uyg‘unlashtirish. Ataka hujumning hal qiluvchi lahzasi hisoblanadi.

Jangovar harakatlarning maqsadi, unga erishish usullariga ko‘ra umumqo‘shin jangi hujum va mudofaa turlariga bo‘linadi. Jang umumqo‘shin jangovar tuzilmalarida mavjud jangovar kuch va vositalarni, shu jumladan, piyodalar jangovar mashinalari, artilleriya, havo hujumidan mudofaa qo‘shinlari hamda boshqa texnika va qurol-aslahalarni qo‘llash orqali olib boriladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Qurolsiz bajariladigan saf amallari va harakatlari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyganish vazifasi so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Joyda turganda va qurolsiz harakat qilganda harbiycha salom berish

Bosh kiyimsiz salomlashish. Harbiycha salom berish aniq, mardona, qadriyati va harakat qilish qoidalariga rioya qilingan holda bajariladi.

Bosh kiyimsiz, safdan tashqarida va boshliq (unvoni katta kishi)dan uch to‘rt qadam narida turgan vaqtda harbiycha salom berish uchun qad rostlanadi, boshliq (unvoni katta)ning yuziga qarab, bosh u ketayotgan tomonga buriladi.

Bosh kiyim kiyilganda salomlashish. Agar bosh kiyim kiyilgan bo‘lsa, o‘ng qo‘lni eng oson (qisqa) yo‘l bilan bosh kiyimga (chakkaga) shunday tekizish kerakki, unda barmoqlar jips, kaft to‘g‘ri bo‘ladi, o‘rta barmoq bosh kiyimning quyi qismiga (soyabon yoniga) (chakkaga) tegadi, tirsak esa yelka chizig‘i va balandligida bo‘ladi (30-rasm), bosh boshliq (unvoni katta) tomon burilganda, qo‘lning bosh kiyim (chakkaning) yonidagi holati o‘zgarmaydi

30-rasm. Joyida turib, harbiycha salom berish.

31-rasm. Harakat paytida harbiycha salom berish.

Boshliq (lavozimi katta) harbiychasiga salom berayotgan harbiy xizmatchining yonidan o‘tib ketayotganda, boshini to‘g‘ri tutib, shu vaqtning o‘zida qo‘lni tushirishi kerak.

Safdan tashqaridagi bosh kiyimsiz harakat chog‘ida harbiycha salom berish. Safdan tashqaridagi bosh kiyimsiz harakat chog‘ida harbiycha salom berish uchun boshliqqa uch-to‘rt qadam qolganda oyoqni yerga qo‘yish bilan bir vaqtda qo‘llar harakati to‘xtatiladi, bosh boshliq (unvoni katta) tomon buriladi, uning yuziga qarab, harakat davom ettiriladi. Boshliq (unvoni katta)ning yonidan o‘tib bo‘lgandan so‘ng, bosh to‘g‘ri tutilib, qo‘llar harakati davom ettiriladi.

Safdan tashqaridagi bosh kiyim kiyilgan paytda harakat chog‘ida harbiycha salom berish. Safdan tashqaridagi bosh kiyim kiyilgan paytda oyoqni yerga qo‘yish bilan bir vaqtda o‘ng qo‘lning uchi bosh kiyimga (chakkaga) taqaladi, chap qo‘l esa yonboshga tekizilib, harakatsiz ushlab turiladi; boshliq (unvoni katta)ning yonidan o‘tib bo‘lgach, bir vaqtning o‘zida chap oyoq yerga tegishi bilan bosh to‘g‘ri tutilib, o‘ng qo‘l pastga tushiriladi.

Safdan tashqaridagi boshliq (unvoni katta)ni quvib o‘tishga to‘g‘ri kelib qolganda harbiycha salom berish. Boshliq (unvoni katta)ni quvib o‘tishga to‘g‘ri kelib qolganda, undan bir qadam o‘zish bilanoq, harbiycha salom beriladi. Ikki qadam o‘zgach, boshni to‘g‘ri tutib, o‘ng qo‘l pastga tushiriladi. Agar harbiy xizmatchining qo‘llari yuk bilan band bo‘lsa, boshni boshliq (unvoni katta) tomon burish bilan harbiycha salom beriladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyganish vazifasi e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Mashg‘ulotning mavzu: Seksiyaning saf tortishi. Yoyiq saf.

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Seksiyaning yoyiq safi bir sherengali yoki ikki sherengali bo‘lishi mumkin. Seksiyaning bir (ikki) sherengali tizilishi «Seksiya, bir (ikki) sherengaga SAFLAN» komandasi bo‘yicha amalga oshiriladi. Seksiya komandiri qad rostlab turib, komanda bergach, saf qarab turgan tomonga yuzlanadi; seksiya komandirning chap yonidan, 32 va 33-rasmlarda ko‘rsatilganidek, shtatga asosan, saf tortadi. Safga tizilish boshlanishi bilan seksiya komandiri safdan chiqadi va seksiyaning qanday safga tizilishini nazorat qiladi. Seksiyada odamlar soni to‘rt va undan kam bo‘lganda hamisha bir sherengaga saflaniladi.

Beriladigan komandalar va ularni bajarish qoidalari. Zarur hollarda seksiyadagilarga tekislanish uchun «TEKISLAN», «Chapga qarab TEKISLAN» komandalari beriladi.

«TEKISLAN» komandasi berilganda, o‘ng qanotda turgan harbiy xizmatchidan boshqa hamma boshini o‘ng tomonga buradi (o‘ng quloq chap quloqdan balandroq, iyak biroz ko‘tarilgan bo‘ladi), tekislanganda har bir harbiy xizmatchi o‘zidan boshlab sanaganda, to‘rtinchi harbiy xizmatchining ko‘kragini ko‘rishi kerak. «Chapga qarab TEKISLAN» komandasi berilganda, chap qanotda birinchi bo‘lib turgan harbiy xizmatchidan boshqa hamma boshini chapga buradi (chap quloq o‘ng quloqdan balandroq, iyak biroz ko‘tarilgan bo‘ladi).

Tekislanish paytida harbiy xizmatchilar biroz oldinga, orqaga yoki yonlariga siljishi mumkin.

Tekislanib bo‘lgach, «ROSTLAN» komandasi beriladi, unga ko‘ra harbiy xizmatchilar boshini to‘g‘ri tutadi.

Seksiya tekislanib ortga burilgach, komanda berishda qaysi tomonga qarab tekislanish ta’kidlanadi, masalan, «O‘ngga (chapga) qarab TEKISLAN».

«ERKIN» va «KIYIM-BOSH TO‘G‘RILANSIN» komandalari berilganda, harbiy xizmatchilar turgan joyidan jilmasdan, kiyim-kechaklarini to‘g‘rilaydi.

«Seksiya — TARQAL» komandasi berilganda, harbiy xizmatchilar safdan chiqishadi. Seksiyani yig‘ish uchun «Seksiya — OLDIMGA» komandasi beriladi, uni eshitgan harbiy xizmatchilar yugurib komandirning yoniga kelishadi va uning qo‘shimcha komandasi bilan safga tizilishadi.

Barcha harbiy xizmatchilar komanda va buyruqlarga binoan («O‘ng- GA», «Chap-GÀ», «Îrt-GÀ») tekislikni saqlagan holda seksiya bo‘yicha birgalikda u yoki bu tomonga buriladilar. Seksiya ikki sherengali safda o‘ng tomonga burilgandan keyin seksiya komandiri o‘ngga

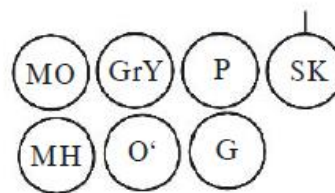
(chapga) yarim qadam, ortga burilganda esa oldinga bir qadam tashlaydi. Bir joyda turgan seksiyani yoyish uchun «Seksiya, oralar o‘ngga (chapga, o‘rtadan) falon qadam kengay (yugur, oralar kengaysin)» komandasi beriladi. Darrov bajariladigan komanda berilganda harbiy xizmatchilar ko‘rsatilgan tomonga buriladi, oyoqlar juftlanishi orqasidan kelayotgan kishiga yelkasi osha qarab, undan uzoqlab ketmasdan tez yuradi (yuguradi); orqasidan kelayotgan kishi to‘xtagandan keyin komandada aytilgan masofaga yuriladi va chapga (o‘ngga) buriladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

32-rasm. Seksiyaning bir sherengali yoyiq safi.

33-rasm. Seksiyaning ikki sherengali yoyiq safi.

Sana: “ ” _____ 20 __-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Komandirlar, boshliqlar va ularning shaxsiy tarkibni tarbiyalashdagi o‘rni

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Komandir nafaqat harbiy rahbar, balki o‘z qo‘l ostidagilarning tarbiyachisi hamdir. Boshliqning bu xususiyati Qurolli Kuchlar nizomlarida, avvalo, Ichki Nizomida mujassamlashgan. Komandirlar va boshliqlar harbiy-siyosiy jihatdan har tomonlama tayyorlangan, zamonaviy jang sir-asrorlarini, yangi qurol va jangovar texnikani chuqur biladigan, o‘zida ma‘naviy-axloqiy sifatlarni mujassamlashtirgan, harbiy bilimning, pedagogika va psixologiyaning zamonaviy yutuqlariga tayanadigan murabbiy va tarbiyachilardir.

Qism va bo‘linmalardagi jangovar tayyorgarlik bevosita komandir rahbarligi ostida tasbiql etiladi, u

har qanday mashg‘ulotni yuksak darajada o‘tkazishni tashkil qila bishsi lozim. Har qanday toifadagi komandir mahorati faqat o‘z qurolini qanday mohirona ishlata olishi bilan emas, uni qo‘l ostidagilarga o‘rgata olishi bilan ham o‘lchanadi. Jangovar tayyorgarlik armiya hayotining barcha jabhalarini qamrab olgan. Ular bir biri bilan o‘zaro uzviy bog‘liqdir. Jangovar shaylikni ta‘minlash jangovar va ijtimoiy-siyosiy tayyorgarlikning barcha vo‘nahshlari, xizmatni tashkil etish, ichki va gamizon qorovul xizmah, jangovar navbatchilikka yo‘naltirilgan. Jangovar tayyorgarlikning asosiy elementlaridan biri sergaklikdir. Sergaklik doim dushman tajovuzini qaytarishda bosh rolni o‘ynagan. Mana shundan kelib chiqqan holda har bir yosh askar Qurolli Kuchlar safga kirayotganida, avvalo, sergak jangchi bo‘lishga tantanah ravishda qasamyod qiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20 __yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari:

Mashg‘ulotning mavzu: Ehtimoliy dushman bilan yuzma-yuz kelish holatida hujumga olish va birdan hujumga o‘tish usullari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Dushman bilan yuzma-yuz kelish — qo‘shinlarning shunday holatiki, bunda qaiama-qaiishi tomon bo‘linmalari mudofaada turishadi. U dushman qanday maydonni egallagan, qattiq mudofaada tuiib uni ushlab qolgan, uning jangovar tartibini yorib o‘tishga yo‘l qo‘ymagan, hujumga o‘tuvchi tomonni mudofaaga o‘tishga majbur qilgan holatda paydo bo‘lishi mumkin. Dushman bilan yuzma-yuz hujumga o‘tish boshlang‘ich holatdan boshlanadi. Boshlang‘ich holat — xandaq (okop) hisoblanib, uni jangchi yashirin vaziyatda komandir ko‘rsatgan vaqtda egallaydi. Askar hujum uchun boshlang‘ich holatda dushmanning ehtimoldagi hujumini qaytarishga doimo shay bo‘lishi kerak. Hujumga tayyorlanish vaqtida askar o‘zi hamda guruhning vazifasini; mina-portlovchi g‘ovlaridan o‘tish tartibini aniqlab oladi; qurolning sozligi va uning jangga tayyorligini, belgilangan me‘yoridagi o‘q-dori bor-yo‘qligini, shaxsiy himoya vositalari borligi va uning sozlgini tekshiradi; ust-boshlari va unga taqiladigan jihozlarni ko‘rib, to‘g‘rilaydi hamda signallarni o‘rganadi.

Hamla paytida askar guruh hamlasi yo‘nalishidagi joyni va qanotlarni kuzatib, joyning holati, undagi predmetlatga berkingan holda transheya va aloqa yo‘llaridan tashqaridagi dushmanga yaqin jang vositalari va granatalarini qo‘llab, dushmanni o‘z vaqtida topadi va yo‘q qiladi. Tanklar harakati to‘xtab qolmasligi va hamladagi guruh askarlari ulardan ajralib qolishga majbur etishining oldini oladi. Shuning uchun har bir askar dushman harakatini tezda ko‘zlab olib, darhol dushmanning o‘t ochish voshalarini, avvalo, tankka qarshi va jon kuchlarini yo‘q qilish uchun o‘t ochadi.

Seksiya tarkibidagi askarlarni jangovar mashinalarga o‘tqazish uchun mashina oldidagi belgilangan joyda «Mashinaga» komandasi (signali) bo yicha saflanadliar. «Joylarga» komandasi (signal)da askarlar g‘ildiraklar, zanjirlar, oyoq qo‘yadigan joydan foydalanib, jangovar mashinadagi o‘rinlarni egallaydi. O‘tqazish vaqtida qurol qulayroq qilib olinadi (PK pulemyotidan tashqari). Pulemyot joylashtirilayotganda, harbiy xizmatchi yoki orqada turganga uzatiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Mashg‘ulotning mavzu: Joyida turib qo‘zg‘almas hamda paydo bo‘luvchi nishonlarga o‘t ochish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

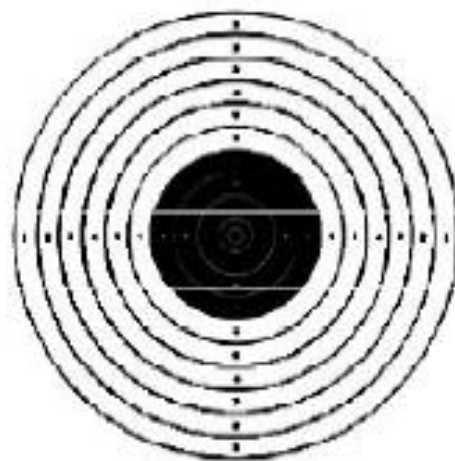
Otish tayyorgarligi darslarida, avvalo, qurolning imkomyatlari o‘rganiladi. Nishonni mo‘ljalga olish va o‘q otish qoidalari o‘rganib chiqiladi. Nishonlar, o‘z navbatida, qo‘zg‘almas va paydo bo‘luvchi nishonlarga ajratiladi. Qo‘zg‘almas nishonlar — bir joyda joylashgan va jang maydonida joyni almashtirmaydigan nishonlar, o‘quv amaliyoti paytida doirah nishonlar, tirlar va trenajorlardan foydalaniladi. Paydo bo‘luvchi nishonlar ko‘pincha otish tayyorgarligi darslarida mashg‘ulotlarga kiritiladi. Joyida turib qo‘zg‘almas nishonlarga kunduzi ot ochish. Boshlang‘ich otish mashqini avtomatda (pnevmatik qurol, otish trenajorida yoki dala sharoitida) bajarish Nishonlar: ko‘krak shaklii doiralar bilan (4-nishon 0,75x0,75 m h taxtada joylashtiriladi) — harakatsiz; taxta yer sathi yuzida o‘rnatiladi (oraliqsiz); hujumga o‘tuvchi (qarshi hujumga o‘tuvchi) piyoda — bo‘yli shakl (8-nishon), cheklanmagan vaqtga paydo bo‘ladi.

N iskonlargacha bo‘lgan masofa: ko‘krak shakligacha — 100 m; hujumga o‘tuvchi (qarshi hujumga o‘tuvchi) piyodasigacha — 200 m. Fatronlar soni: — avtomat uchun — 9 dona; karabin, 1891/30 y. namunali miltiq uchun — 5 dona, bulardan uchtasi doirah ko‘krak shakhga otish uchun. Olish uchun vaqt: cheklanmagan. Otish holati: yotib tirkagich bilan. Baho: ikkita nishonni yo‘q qilish: «a’lo» — 25 ochko; «yaxshi» — 20 ochko; «qoniqarli» — 15 ochko. Havo miltig‘idan tirda mashq bajarish Nishon: doira

(56-rasm) Nishongacha bo‘lgan masofa: 10 m o‘qlar miqdori: 5 ta otish uchun vaqt: cheklanmagan otish holati: turib tirkagich bilan Baho: «a’lo» — 45 ochko; «yaxshi» — 40 ochko; «qoniqarh» — 30 ochko.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Favqulodda vaziyatlar tushunchasi. Zilzila, ko‘chgilar, suv toshqini, sel, qor ko‘chishi, kuchli shamol va boshqalar

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

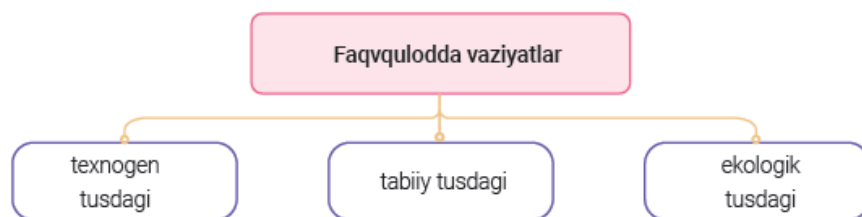
Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998-yil 27-oktyabrda “Texnogen, tabiiy va ekologik tushdagi favqulodda vaziyatlarning tasnifi to‘g‘risida”gi 455-son Qarori qabul qilingan. Ushbu qarorga ko‘ra, favqulodda vaziyatlar vujudga kelish sabablari bo‘yicha texnogen, tabiiy va ekologik tushdagi favqulodda vaziyatlarga tasniflanadi. Ushbu vaziyatlar zarar ko‘rgan odamlar soni, moddiy zararlar miqdori va ko‘lamiga qarab lokal, mahalliy, respublika va transchegaraviy turlarga bo‘linadi.

Favqulodda vaziyat – aniq bir hududda falokat, halokat, tabiiy yoki ekologik ofatlar, shuningdek, ommaviy yuqumli kasalliklar tufayli odamlarning normal hayot faoliyatining buzilishi.

Fuqaro muhofazasi – tinchlik va urush vaqtlarida o‘tkaziladigan umumdavlat mudofaa tadbirlarining tarkibiy qismi.

Tabiiy ofat – qo‘qqisdan ro‘y beradigan, halokatli oqibatlariga, ya‘ni odamlar, qishloq xo‘jaligi hayvonlari va o‘simliklarning nobud bo‘lishiga, bino va inshootlarning vayron bo‘lishiga, moddiy boyliklarning nobud bo‘lishiga olib keluvchi tabiiy kuchlarning turli ko‘rinishlarda namoyon bo‘lishi.

Baxtsiz hodisa deb, turli tabiiy va texnogen tushdagi hodisalar natijasida tirik olamga ta‘sir etuvchi sabablarga aytiladi.

Zilzila – yer po‘stining ichki qismida ro‘y beradigan uzilish, sinish, siljish kabi jarayonlar ta‘sirida sodir bo‘ladigan silkinishlar. Zilzila kuchi 10 yoki 12 balli seysmik shkala yordamida aniqlanadi

Suv toshqini – daryo, ko‘l, suv ombori yoki dengiz sathining ko‘tarilishi natijasida quruqlik joylarining vaqtinchalik suv ostida qolishi.

Sel – tog‘ daryolari o‘zanlarida to‘satdan paydo bo‘luvchi suv, qum, loy, shag‘al, tosh va tog‘ jinslari parchalaridan iborat oqim.

Qor ko‘chishi – tog‘dan pastga siljiyotgan qor massasi. Tog‘da qor to‘satdan ko‘chadi. Bunday holat qorning ostki qismi o‘z og‘irligiga dosh berolmay qolganda yoki harorat 0 °C darajaga yetganda yuz beradi.

Kuchli shamol – katta miqyosdagi gazlar oqimi. Yerda shamol massiv havo harakatlarida namoyon bo‘ladi. Shamollar hajmi, tezligi, sababchi kuchlari, mintaqalar va samaralariga ko‘ra turlarga ajratiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Kimyoviy qurol

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

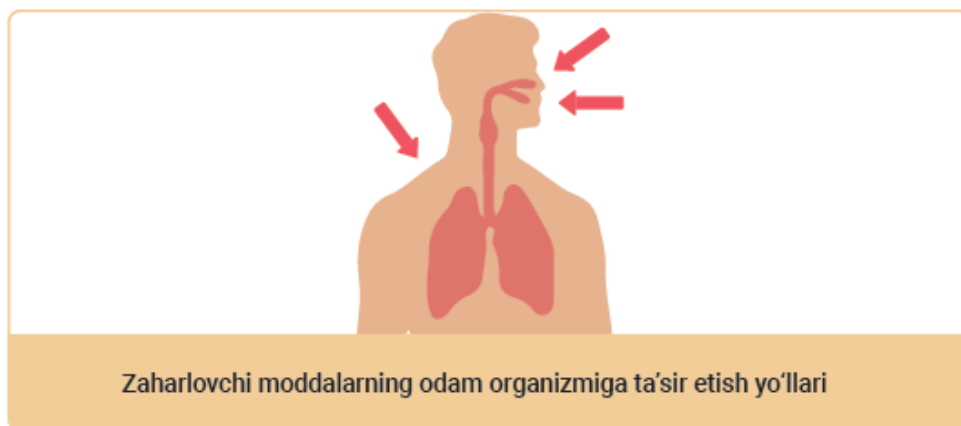
III. Yangi mavzu bayoni:

Kimyoviy qurol – ta‘sir etishi bir qator kimyoviy moddalarning zaharlovchi xususiyatiga asoslangan ommaviy qirg‘in quroli. Bunga jangovar zaharlovchi moddalar hamda ularni qo‘llash vositalari kiradi.

Samolyotlar ortidan yer tomon cho‘zilib qoladigan qora yo‘llar, barg, bino, tuproqda paydo bo‘lib qolgan moyli dog‘lar, shuningdek, portlagan bomba va snaryadlar atrofidagi moyli dog‘lar, o‘simlik barglari tabiiy rangining o‘zgarishi, odam ko‘z, burun, tomoqlaridagi achishish, ko‘z qorachig‘ining kichrayib ketishi (mioz), ko‘krakda og‘irlikni his qilish – bularning barchasi kimyoviy qurol qo‘llanganligining belgilaridir.

Zaharlovchi moddalar shunday kimyoviy birikmalarki, ular qo‘llanilganda katta maydondagi odam va hayvonlarni shikastlaydi, joylar va suv havzalarini zaharlaydi.

Zaharlovchi moddalar bilan raketalar, aviatsion bombalar, artilleriya snaryadlari, kimyoviy fugaslar, shuningdek, to‘kadigan aviatsion asboblarda o‘qalanishi mumkin. Qo‘llanilayotgan zaharlovchi moddalar tomchi-suy uq holda, bug‘ va aerozol ko‘rinishida bo‘lishi mumkin.

Umumiy zaharlovchi moddalarga sinil kislotasi va xlorosian kiradi. Bu moddalar odamga faqat nafas yo‘llari orqali ta‘sir etadi. Og‘izda temir ta‘minig paydo bo‘lishi, tomoqning achishishi, bosh aylanishi, qayt qilish, tutqanoq tutishi, falaj bo‘lishlik zaharlanganlik belgilaridir. Himoyalaniish uchun gazniqobdan foydalanishning o‘zi kifoya.

Achishtiruvchi-kuydiruvchi moddalarga CS, adamsit va boshqalar kiradi. Bu moddalar odamga ta‘sir etgach, og‘izda, tomoq va ko‘zlarda og‘riq paydo bo‘ladi, yosh oqadi, yo‘tal tutadi va nafas olish qiyinlashadi.

Kimyoviy binar quroli – kimyoviy qurolning bir ko‘rinishi. Binar quroli ikkita zaharli bo‘lmagan kimyoviy moddalardan tashkil topadi. Mos keladigan zaharli moddani olish uchun komponentlar “suyuqlik-suyuqlik”, “suyuqlik-qattiq jism” holda bo‘lishi mumkin.

Bu elementlarga kimyoviy reaksiyani tezlashtiruvchi katalizatorlar va boshlang‘ich komponentlarning turg‘unligini ta‘minlab beruvchi stabilizatorlarni qo‘shish mumkin.

Kimyoviy qurolning yo‘naltirilgan joygacha uchib borishi davomida boshlang‘ich komponentlar aralashib ketadi va kimyoviy reaksiyaga kirishib, yuqori darajadagi zaharli modda (Vi-Iks, zarin)ni hosil qiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Shaxsiy himoya vositalari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

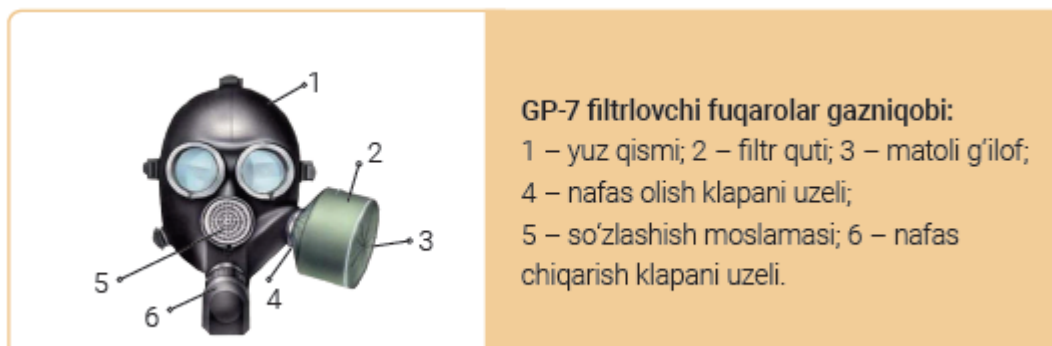
Shaxsiy himoya vositalari organizm ichiga, teri qoplamini va kiyimga radioaktiv, zaharlovchi moddalar va bakteriyaviy vositalarning tushishidan himoya qilishga mo‘ljallangan. Ularga nafas olish organlarini himoya qiluvchi vositalar (gazniqoblar, respiratorlar, changga qarshi matoli niqob, paxta-doka bog‘lagich) va terini himoya qiluvchi vositalar (himoya kiyimi, terini himoya qiluvchi qo‘l osti vositalari) kiradi.

Nafas olish organlarini himoya qiluvchi vositalarga filtrlovchi gazniqoblar – umumqo‘shin va fuqaro gazniqoblari (GP-5m, GP-4u, PDF-SH, GP-7) kiradi. Ularning himoyalash prinsipi odam olayotgan havoni zaharli aralashmalardan tozalash (filtrlash)ga asoslangan.

Umumqo‘shin gazniqobi filtrlovchi-yutuvchi quti va yuz qismdan iborat. Bundan tashqari gazniqob jamlanmasiga sumka hamda terlashga qarshi plyonkalar solingan quticha ham kiradi.

Gazniqobning filtrlovchi-yutuvchi qutisi nafas uchun olinayotgan havoni radioaktiv, zaharli moddalar va bakteriyaviy vositalardan tozalashga xizmat qiladi.

Gazniqob yig‘ishtirilgan holda sumkaga solinadi. Gazniqob quyidagi usulda yig‘ishtiriladi: filtr-quti sumkaga solinadi; shlyom-niqob uzunasiga, so‘ngra eniga teng buklanib, ikkala oynasi ham yopiladi; birlashtiruvchi nay va shlyom-niqob sumkaga joylanadi. Gazniqobni “jangovar” holatga o‘tkazish uchun nafas to‘xtatiladi, ko‘z yumiladi, bosh kiyim yechiladi va shlyom-niqob sumkadan olinib, boshga kiyiladi. Zaharlangan havo sharoitida gazniqob shikastlanib (yirtilib) qolsa, ma’lum vaqt davomida undan foydalanishga to‘g‘ri keladi. Agar shlyom-niqob ozroq yirtilsa, uni qo‘l bilan yuzga ezib turiladi. Katta o‘lchamda yirtilsa, ko‘rish oynasi sinisa, nafas olish yoki chiqarish klapanlari ishdan chiqsa, nafas olish to‘xtatiladi, ko‘z yumiladi, shlyom-niqob yechiladi, birlashtiruvchi nay filtr-qutidan burab ajratiladi, so‘ngra filtr-qutining bo‘g‘zi og‘izga solinib, undan to‘g‘ridan-to‘g‘ri nafas olinadi. Filtr-quti zararlangan, loy yoki xamir yordamida teshik yamaladi. Agar birlashtiruvchi nayga zarar yetsa, u burab chiqarib tashlanadi va filtr-quti to‘g‘ridan-to‘g‘ri shlyom-niqobga burab qotiriladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari:

Mashg‘ulotning mavzu: Panagohlar. Radiatsiyaga qarshi pana joylar. Oddiy pana joylar

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

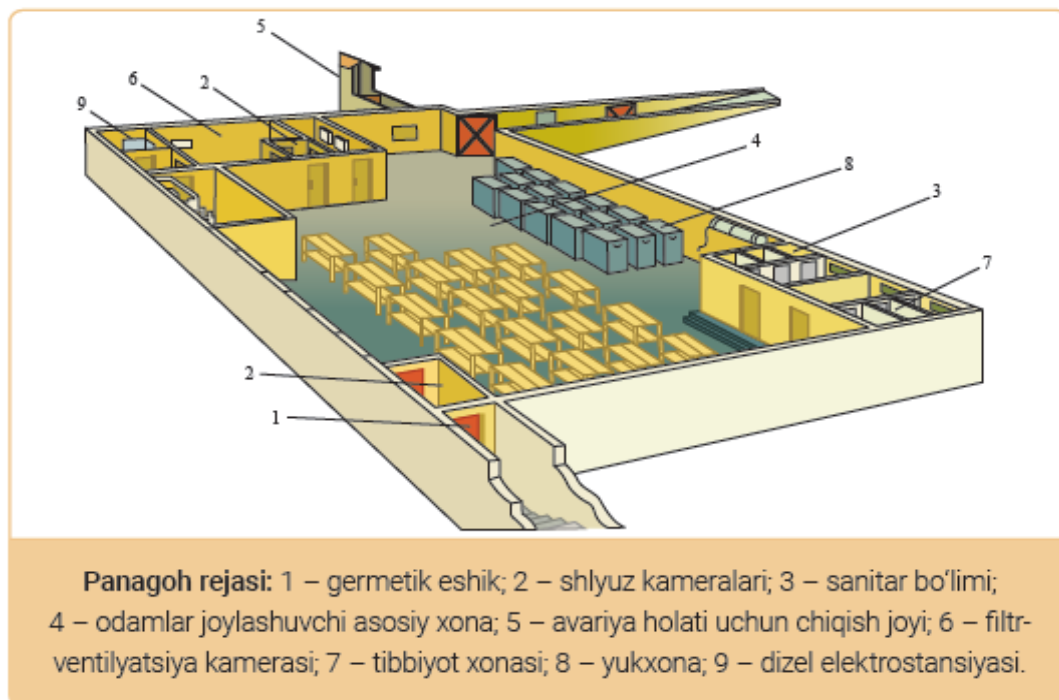
I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Mamlakatning ishlab chiqarish kuchlari va aholini dushmanning ommaviy qirg‘in qurolidan himoya qilish davlatning muhim vazifalaridan biridir. Bu vazifani hal qilish usullaridan biri iqtisodiyot obyektlari va aholi punktlarida odamlarni yashirish uchun turli xil himoya inshootlarini qurishdan iborat. Himoya inshootlari oldindan tayyorlangan bo‘lishi yoki maxsus ko‘rsatma bo‘yicha qurilishi mumkin.

Panagoh maxsus inshoot bo‘lib, yashiringan odamlarni yadro portlashining barcha shikastlovchi omillaridan, zaharlovchi moddalar va bakteriyaviy vositalardan, shuningdek, yuqori harorat hamda zararli gazlardan himoya qilishga mo‘ljallangan.

Panagoh asosiy va yordamchi xonalardan tashkil topadi. Asosiy xonalarda odamlar joylashadi. Bu xonalarda o‘tirish uchun 2 yoki 3 qavatli so‘rilar va yotish uchun tokchalar qilinadi. Yordamchi xonalarda sanuzel, filtr-ventilyatsiya kamerasi, tibbiyot xonasi, dizel elektrostansiyasi joylashadi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ sana 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: ____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Aholini favqulodda vaziyatlardan ogohlantirish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Favqulodda vaziyat yuz berganda aholi diqqatini jalb qilish uchun “DIQQAT, HAMMAGA!” signali beriladi. Xabarda aholi qayerga borishi ko‘rsatilmagan bo‘lsa yoki bexabar qolinsa, zaharlangan maydonni shamol yo‘nalishiga perpendikulyar yo‘nalishda kesib o‘tish zarur. Agar buning imkoni bo‘lmasa, uyda qolib, eshik-derazalarni mahkamlab yopish kerak. Aholi dastlabki ogohlantiruvchi gudok, sirenalarni eshitishi bilan aloqa vositalarini tez ishga tushirishi shart. Chunki gudok va signallardan so‘ng axborot uzatish vositalari orqali tezkor xabar tarqatiladi.

Fuqaro muhofazasi signallarining maqsadi aholini dushman tomonidan ommaviy qirg‘in quroli qo‘llanilish ehtimoli va himoya choralarni ko‘rish to‘g‘risida o‘z vaqtida ogohlantirishdan iborat. Aholini ogohlantirish uchun quyidagi signallar o‘rnatilgan:

- “Havo trevogasi!”;
- “Havo trevogasi bekor qilinadi!”;
- “Radiatsion xavf!”;
- “Kimyoviy trevoga!”.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Odamlarni sanitariya ishlovidan o‘tkazish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlariga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Kuchli ta’sir etuvchi zaharli moddalar ishlatiladigan va radiatsion xavfli bo‘lgan obyektlarda, shuningdek, kimyoviy xavfli moddalarni transportda tashish jarayonida yirik ishlab chiqarish avariylari, falokatlar yuz berib, odamlar, atrof-muhit, binolar, transport vositalari, suv, oziq-ovqatlar zararlanishi mumkin bo‘lganligi tufayli zararsizlantirish ishlari amalga oshiriladi. Odamlar va hayvonlar ommaviy tarzda yuqumli kasalliklar bilan kasallanganda ham zararsizlantirish zarurati tug‘iladi. Zararsizlantirish odamlarni sanitariya ishlovidan o‘tkazish, kiyim-bosh, individual himoya vositalari va texnikani dezaktivizatsiya, degazatsiya va dezinfeksiya qilish bo‘yicha ishlarni qamrab oladi. Zararsizlantirish bo‘yicha ishlar xavfsizlik qoidalariga qat’iy amal qilgan va shaxsiy himoya vositalaridan foydalangan holda amalga oshiriladi.

Sanitariya ishlovi – odamlar teri qoplami, shuningdek, kiyilgan shaxsiy himoya vositalari, kiyim va poyabzallaridan radioaktiv moddalarni yo‘q qilish, zaharlovchi moddalar, kasallik qo‘zg‘atuvchi mikroblar va toksinlarni yo‘q qilish yoki zararsizlantirish. Sanitariya ishlovi to‘liq yoki qisman bo‘lishi mumkin.

Qisman sanitariya ishlovi (radioaktiv chang bilan zaharlanganda) imkon boricha zaharlangandan so‘ng birinchi soatdayoq bevosita zaharlangan joyda yoki undan chiqiboq o‘tkaziladi. Buning uchun tashqi kiyim yechiladi, orqa tomon bilan shamolga qarama-qarshi turib, kiyim qoqiladi. So‘ngra kiyim dorga yoyiladi va obdon tozalanadi. Poyabzal toza suv bilan yuviladi. Toza suv bilan, shuningdek, qo‘l va bo‘yinning ochiq qismlari, gazniqobning yuz qismi yuviladi, gazniqob yechiladi, yuz yaxshilab yuviladi, og‘iz va burun yaxshilab chayiladi. Qishda qor bilan tozalanish ham mumkin.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Mashg‘ulotning mavzu: Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va harakat qilish davlat tizimi (FVDT)

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishinig to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Mustaqillikka erishganimizdan so‘ng, xalqimiz tinch va farovon hayot kechirishi uchun qabul qilingan qonunlar asosida respublikamizning barcha idoralari, o‘quv yurtlari va muassasalarida tegishli tadbirlar o‘tkazilmoqda. Bu ishlarning ichida fuqaro muhofazasi masalalariga alohida ahamiyat berilgan.

Ushbu muhim vazifani hayotga tatbiq etish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston Respublikasida Favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to‘g‘risida»gi Farmoni e‘lon qilindi va shunga muvofiq ravishda Favqulodda vaziyatlar vazirligi tashkil etildi. Vazirlikning asosiy vazifalariga aholi va xalq xo‘jaligi obyektlarini tabiiy ofatlardan muhofaza qilishning samarali tizimini tashkil etish, respublikada tabiiy va texnogen vaziyatlarning oldini olish va ularning oqibatlarini bartaraf etish, shuningdek, favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish yagona tizimini tashkil etish kiradi. Ushbu maqsadda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «O‘zbekiston Respublikasi favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida»gi qarori qabul qilingan.

Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va harakat qilish davlat tizimi odamlar qurbon bo‘lishi, ularning sog‘lig‘i yoki atrof-tabiiy muhitga zarar yetishi, jiddiy moddiy talafotlar keltirib chiqarishi hamda odamlar hayot faoliyati sharoitining izdan chiqishiga olib kelishi mumkin bo‘lgan yoki olib kelgan avariya, halokat, xavfli tabiiy hodisa, tabiiy yoki boshqa ofat natijasida muayyan hududda yuzaga kelgan vaziyatni; favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish choralari, usullari, vositalari tizimi, sa’y harakatlari majmuyini; oldindan o‘tkazilib, favqulodda vaziyatlar ro‘y berishi xavfini imkon qadar kamaytirishga, bunday vaziyatlar ro‘y bergan taqdirda esa, odamlar sog‘lig‘ini saqlash, atrof-tabiiy muhitga yetkaziladigan zarar va moddiy talafotlar miqdorini kamaytirishga qaratilgan tadbirlar majmuyi; favqulodda vaziyatlar ro‘y berganda o‘tkazilib, odamlar hayoti va sog‘lig‘ini saqlash, atrof-tabiiy muhitga yetkaziladigan zarar va moddiy talafotlar miqdorini kamaytirishga, shuningdek, favqulodda vaziyatlar ro‘y bergan zonalarini halqaga olib, xavfli omillar ta’sirini tugatishga qaratilgan avariya-qutqaruv ishlari va kechiktirib bo‘lmaydigan boshqa ishlarni o‘z ichiga oladi.

FVDT vazifalari, tuzilishi, darajalari, boshqarish va muvofiqlashtirish organlari. FVDT boshqaruv organlari, davl at va xo‘jalik boshqaruvi organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari favqulodda vaziyatlarda aholi va hududlarni himoya qilish masalalarini hal etish vakolatiga kiradigan boshqa tashkilotlarning kuch va vositalarini birlashtiradi hamda favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish sohasidagi tadbirlarni tashkil etish va amalga oshirish, ular yuzaga kelganda aholi xavfsizligini, atrof-tabiiy muhitni muhofaza qilishni hamda tinchlik va harbiy davrda davlat iqtisodiyotiga zararni kamaytirishni ta’minlaydi.

Tinchlik va harbiy davrda aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasida davlat siyosatini amalga oshirish, me’yoriy-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish va amalga oshirish; respublika hududidagi mumkin bo‘lgan favqulodda vaziyatlarni prognozlashtirish, ularning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini baholash; favqulodda vaziyatlarning oldini olishga, odamlar xavfsizligini ta’minlashga, xavfli texnologiyalar va ishlab chiqarishlarning tavakkalchiligini pasaytirishga, iqtisodiyot tarmoqlari va boshqa tashkilotlar faoliyat ko‘rsatishining barqarorligini oshirishga qaratilgan maqsadli va kompleks ilmiy-texnik dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish;

boshqaruv organlari va favqulodda vaziyatlarning oldini olish, ularni bartaraf etish uchun mo‘ljallangan kuch va vositalarning doimiy tayyorligini ta’minlash; aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasidagi axborotlarni yig‘ish, ishlab chiqish, ayirboshlash va berish;

aholini, boshqaruv organlarining mansabdor shaxslarini, FVDT kuchlari va vositalarini favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga tayyorlash; favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish uchun moliyaviy va moddiy resurslar zaxiralarini yaratish; aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasida davlat ekspertizasi, nazorati va tekshiruvini amalga oshirish;

favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish; favqulodda vaziyatlardan zarar ko‘rgan aholini ijtimoiy himoya qilishga oid tadbirlarni amalga oshirish; aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasida fuqarolarning,

shu jumladan, ularni tugatishda bevosita qatnashgan shaxslarning huquq va majburiyatlarini amalga oshirish; aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasida xalqaro hamkorlik qilish; vujudga kelishi mumkin bo‘lgan favqulodda vaziyatlardan sug‘urta qilishning maqbul tizimini ta’minlash FVDTning asosiy vazifalarini hisoblanadi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Mashg‘ulotning mavzu: Kimyoviy qurollarni qo‘llash vositalari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

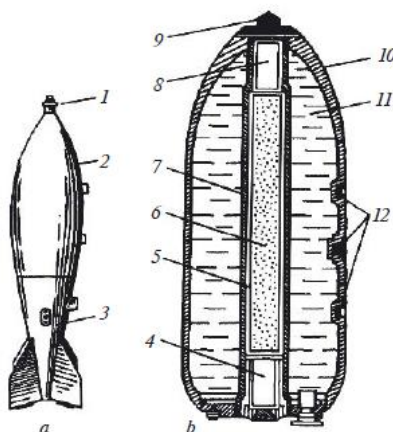
Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Zaharlovchi moddalar moljalga, avvalo, aviatsiya yordamida yetkaziladi. Turli xildagi zaharlovchi moddalar bilan to‘ldirilgan aviatsion bombalar portlatuvchi moslamalari bo‘yicha: zarba ta‘sirida portlaydigan va uzoqdan boshqariluvchi (distansion) moslamalar bilan portlaydiganlarga bo‘linadi. Zarba ta‘sirida portlaydigan kimyoviy aviatsion bombalar havo atmosferasini yoki ma‘lum joylarni zaharlashga mo‘ljallangan bo‘lib, o‘zida fosgen, iprit yoki zoman turidagi zaharlovchi moddalarni saqlashi mumkin. Zarba ta‘sirida portlovchi aviatsion kimyoviy bombalarning og‘irligi, odatda, 100 kg dan 1000 kg gacha bo‘ladi. Bunda bombaning 50% og‘irligini zaharlovchi moddalar tashkil qiladi. Insonlarni zaharlash uchun ishlatiladigan aviatsion kimyoviy bombalar yer yuzasidan biroz balandroq masofada portlatiladi (distansion portlatuvchi moslamalarga ega bo‘ladi).

4-rasm. 340 kilogramm og‘irlidagi MS-1 rusumli kimyoviy bomba: a — umumiy ko‘rinishi; b — kesilgan holda ko‘rinishi; 1, 9 — bosh portlagich moslama; 2, 10 — korpus; 3 — stabilizator; 4—8 — vtulkalar; 5 — gofirlangan kartondan tayyorlangan silindr; 6 — portlovchi zaryad; 7 — portlovchi zaryadni solish uchun mo‘ljallangan stakan; 11 — zaharlovchi modda; 12 — bombani osib qo‘yish uchun mo‘ljallangan ilgaklar.

Bu bombalar chidamli zaharlovchi moddalar (zoman, iprit) bilan to‘ldiriladi. Bundan tashqari, kichik vazndagi (3 kg va undan ortiq) kassetali aviatsion kimyoviy bombalar ham qo‘llanilishi mumkin. To kadigan aviatsion asboblari suyuq zaharlovchi moddalar bilan to‘ldirilib, samolyot qanotlari yoki fuzelaji (korpusi) tagiga osiladi va 300—500 metr yuqoridan sepiladi (5-rasm). Raketa vositalari. Kimyoviy hujum o‘tkazilish zarurati paydo bo‘lganda raketa vositalaridan keng foydalaniladi. Ba’zi mamlakatlar armiyalari kimyoviy qurolni kerakli joyga yetkazish uchun boshqarilmaydigan raketa vositalariga ega. Boshqarilmaydigan reaktiv snaryadlarning uchish masofasi 40 kilometrni, boshqariladigan raketa vositasi reaktiv snaryadlarining uchish masofasi 5—140 kilometrni tashkil qiladi. Bu reaktiv snaryadlarning (raketa) jangovar qismi kassetadan iborat bo‘lib, u sharsimon shaklli bir qancha bombalardan tashkil topgan (har qaysi sharsimon bombaning og‘irligi 0,6 kg bo‘ladi) va zaharlovchi moddalardan zarin, zoman va boshqalar bilan to‘ldirilishi mumkin.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Zamonaviy oddiy qirg‘in qurollari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Zamonaviy oddiy qirg‘in qurollari alohida yoki ommaviy qirg‘in qurollari bilan birgalikda dushman aholisi va texnikasini shikastlash, obyektlarni buzish yoki yo‘q qilib yuborish maqsadida ishlatilishi mumkin.

Oddiy hujum vositalariga parchalanuvchi, fugas, kumulativ, beton buzuvchi, yondiruvchi aslahalar, hajmiy portlash qurollari kiradi.

Parchalanuvchi aslahalar, asosan, odamlarga shikast yetkazish uchun mo‘ljallangan bo‘lib, ularning ichida eng xavfli sharikli bombachalar hisoblanadi. Sharikli bombachalar samolyotlardan kassetalar yordamida tashlanadi. Har bir kassetada 100 tadan ko‘p bombachalar bo‘ladi. Bunday kasseta yer ustida ochilib, bombachalar har tarafga otilib chiqadi. Har bir bombachalar parchalarining zarar yetkazish radiusi 15 metrga teng.

Fugaslar, asosan, sanoat, turar joy va ma‘muriy binolar, temiryo‘llarni buzish, texnika va odamlarga shikast yetkazish, kumulativ aslahalar esa himoyalangan nishonlarni yo‘qotish uchun mo‘ljallangan.

Yondiruvchi aslahalar odamlarni shikastlash, bino va ishlab chiqarish obyektlarini, aholi yashaydigan maskanlar, omborlar, transport vositalarini yondirish va yo‘q qilish uchun mo‘ljallangan. Yondiruvchi aslahalar 4 xil bo‘ladi: napalmli, pirogel, termitli, fosforli.

Hajmiy portlash quroli ishlatilganda havoda aralashmaning 15 metr radius va 2—3 metr qalinlikdagi yoqilg‘i-havo aralashmasining sharsimon buluti hosil bo‘ladi. Bu bulut detonator yordamida portlatiladi. U quvvati jihatidan yadroviy qurolga yaqindir.

Oddiy qirg‘in vositalari: portlovchi moddalarning energiyasidan foydalanishga asoslangan (fugasli, oskolkali, oskolka-fugasli); issiqlik energiyasidan foydalanishga asoslangan (yondiruvchi aralashma — napalm, metallashtirilgan yondiruvchi aralashma — termit, elektron); o‘limga olib kelmaydigan (agitatsiya, grafitli, kesuvchi, psixotrop, plastik o‘qlar) bo‘ladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: ____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Favqulodda vaziyatlarda hayvon va qishloq xo‘jaligi o‘simliklarini muhofaza qilish

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihat: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni: Favqulodda vaziyatlarda qishloq xo‘jaligi o‘simliklari va hayvonlarni muhofaza qilish muhim ahamiyatga ega.

Hozirgi kunda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari, yem-xashakka zarar keltiradigan ko‘plab kasalliklar mavjud. Bundan tashqari, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari zaharli va radioaktiv moddalar bilan ham zararlanishi mumkin.

Bunday xavfli omillar mahsulotlarning o‘shir jarayoniga hamda uzoq muddat davomida saqlanish holatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. O‘simliklar orasida kasalliklarning keng tarqalishi natijasida kelib chiqadigan vaziyatlarga epifitotik favqulodda vaziyatlar deyiladi.

Shu kabi kasalliklar hayvonlar orasida ham tarqalishi mumkin. Hayvonlar kasalliklar, zaharlanishlar, radioaktiv moddalar ta‘sirida ham zaharlanadi. Hayvonlar orasida kasalliklarning keng tarqalishi natijasida kelib chiqadigan vaziyatlarga epizootik favqulodda vaziyatlar deyiladi. Epifitotiya bilan epizootiyaning panfitotiya va panzootiya turlari ham mavjud bo‘lib, bunda o‘simlik yoki hayvonlar kasalliklarining bir necha davlat yoki mintaq hududiga tarqalib ketishi tushuniladi. Hudud radioaktiv moddalar bilan zararlanganda ushbu hududda yashaydigan odam va hayvonlarga katta zarar keltiriladi. Zaharlanish yo‘llari nimadan paydo bo‘ladi? Avvalo, kundalik radioaktiv moddalar bilan ish olib borayotgan idora va laboratoriyalarda xavfli vaziyat sodir bo‘lishi mumkin. Xavfli holat qachonki bu joylarda turli sabablarga ko‘ra radioaktiv moddalar tashqariga chiqib ketishiga sharoit tug‘ilsa ro‘y beradi. Masalan, atom elektrstansiyalarida xavfsizlik choralariga rioya etilmasa, o‘z vaqtida profilaktika ishlari olib borilmasa, ishchi va rahbar xodimlar belgilangan qoidalarini o‘z vaqtida bajarmasa va h. k.

Radioaktiv moddalar tashqariga chiqib ketgandan keyin atrofdagi hudud zaharlanadi, inson, jonli hayvonlar, qushlar, parrandalar va h.k. asta-sekin zaharlanib, nurlanish kasalligiga uchraydi. Shunga o‘xshash vaziyat 1986-yili Ukrainada sodir bo‘lgan. Atom stansiyasidagi portlash natijasida atrofdagi hudud zaharlangan, u yerda yashayotgan aholi evakuatsiya qilinib, boshqa hududlarga ko‘chirilgan. Voqea sodir bo‘lgandan so‘ng ancha yilgacha bu hududda dezaktivatsiya, degazatsiya va maxsus tozalash ishlari olib borilgan. Hozirgi kunda bunday ishlar davom ettirilib, odamlar yashashi uchun zarur sharoit yaratish ishlari olib borilmoqda.

Favqulodda vaziyat sodir bo‘lmasligi uchun hamma o‘z vazifasini sidqidildan bajarishi shart. Vaziyat sodir bo‘lganda aholi nima qilishi va qanday harakatlanishini oldindan o‘rgatish va evakuatsiya tartib-qoidalarini

tasdiqlangan reja bo‘yicha bajarish lozim. Bu kabi vaziyat sodir bo‘lishiga yo‘l qo‘ymaslik har bir insonning vazifasidir.

Keng tarqalishi mumkin bo‘lgan kasalliklardan biri parranda grippidir. Bu, ayniqsa, inson va uy tovuqlari uchun juda xavfli kasallik bo‘lib, o‘limga olib kelishi mumkin.

Virusning tabiiy manbai suvda suzuvchi yovvoyi parrandalardir. Virus tashuvchilar esa yovvoyi qushlar va kalamushlar hisoblanadi. Parrandalar zararlanishi suv va oziqa orqali ro‘y beradi, chunki qushlarda virus najas bilan birga tashqariga chiqadi. Odamga virus qushlarning go‘shiti, ichak-chovog‘i, patlari, tuxumi, najasi, so‘ng iflos qo‘llar, ovqat, suv yoki chang bilan birga og‘iz yoki burunga kirishi mumkin.

Parranda grippidan muhofazalanish tadbirlariga quyidagilar kiradi:

— parrandalarni yopiq sharoitda parvarishlashga o‘tkazish (ularning yovvoyi qushlarga qo‘shilishiga yo‘l qo‘ymang);

— yovvoyi qushlar (qarg‘alar, maynalar, chumchuqlar) kushxonalar ichiga kirib ketishi va ularning oziqalariga yaqinlashishiga imkon bermaslik

uchun barcha mavjud yo‘llarni yopib tashlang;

— kalamushlarni yo‘q qiling;

— qushlar najasini yer ostiga kamida 0,5 metr chuqurlikka ko‘ming;

— yig‘ishtirish ishlarini dokali niqob yoki respirator taqib, qo‘lqop, bosh kiyimi kiyib yoki ro‘mol o‘rab, ishchi kiyim va poyabzalda bajaring;

— yig‘ishtirish ishlari yakunlanganidan so‘ng ishchi kiyim va poyabzalni sovun bilan yuving, quyosh nurlari ostida quriting, qo‘llaringiz va yuzingizni puxtalik bilan yuving yoki cho‘miling.

Yodda saqlangki, parranda grippi holatlari uy qushlari orasida ro‘y bergan vaziyatda, infeksiya yanada keng tarqalib ketishini to‘xtatish va odamlar zararlanishining oldini olishning yagona usuli butun aholi yashaydigan

joyda mavjud bo‘lgan barcha vaksina bilan emlanmagan parrandalarni butunlay yo‘q qilishdan iboratdir.

Bolalar, keksalar, homilador ayollar va immuniteti kuchsiz insonlarni himoya qilish uchun ularni oddiy grippga qarshi vaksina bilan emlash kerak.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20 __-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Harbiy turar joy gigiyenasi

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Har bir vzvodni joylashtirish uchun yotoqxona (kazarma)da quyidagi xonalar bo‘lishi zarur: yotoqxona, dam olish xonasi, vzvod devonxonasi, qurol-yarog‘ saqlash xonasi, qurol-yarog‘ tozalash xonasi, sport bilan shug‘ullanish xonasi, harbiy xizmatchilar va vzvodning shaxsiy buyumlarini saqlash xonasi, chekish va poyabzal tozalash joyi, kiyimlar va poyabzal quritish xonasi, yuvinish xonalari, dush va hojatxonalar bo‘lishi kerak. Ayol harbiy xizmatchilar uchun alohida yotoqxonalar yoki xonalar ajratiladi. Ular uchun ham mashg‘ulotlarga tayyorlanish, dam olish va yig‘ilishlar o‘tkazish uchun xonalar hamda dush va hojatxonalar ko‘zda tutiladi. Muddatli

xizmatdagi harbiy xizmatchilarni uxlash xonalarida joylashtirish bir kishiga kamida 12 m 3 hajmida havo to‘g‘ri kelishini hisobga olgan holda o‘tkaziladi. Xonadagi ventilatsion asboblarning mayjudligi xonani shamollatishga to‘sqinlik qilmaydi. Yuvinish xonasiga har 5—7 kishiga 1 ta yuvinish moslamasi o‘rnatiladi. Oyoq yuvish uchun 2 oqova suvh moslama va kiyimlarni yuvish uchun joy ajratiladi. Har bir vzvodga 15—20 kishiga mo‘ljallangan 1 ta dush moslamasi o‘rnatiladi. Hojatxonalar toza saqlanishi, har kuni dezinfeksiya qilinishi, yaxshi ventilatsiya va yoritgich asboblari ega bo‘lishi lozim. Kiyim-kechak, kiyim boshlarni quritish xonalari harorati 30—50° C bo‘lishi, har bir vzvodga 15—18 m² Yotoqxonani shamollatish navbatlar tomonidan bajariladi. Yotoqlarni yotish oldidan yoki ertalab, sinf xonalarini mashg‘ulotlardan avval yoki tanatfus vaqtlarida shamollatiladi. Xonani tozalash ishlari. Havoning tozaligi mikroba va changlardan asraydi. Shu maqsadda har kuni xonani nam latta bilan tozalab turiladi. Bir haftada bir marta umumiy tozalash ishlari — pollarni yuvish, eshik, oynalarni ochib shamollatish, ko‘rpalarni ochiq havoda quritish ishlari bajariladi. Tibbiyot ko‘rsatmasiga asosan xonani nam xlor eritma bilan tozalash tavsiya etiladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20 __yil

Mashg‘ulotning mavzu: Tibbiy yordam turlari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Harbiy qismda tibbiyot punktining vazifalari Zamonaviy davolash-evakuatsiya chora-tadbirlari tizimida yarador va bemorlarga tibbiy yordam qismlarga ajratib ko‘rsatishni ko‘zda tutiladi. Bunda, yarador va bemorlarga tibbiy yordam ko‘rsatish jang maydonidan boshlab ketma-ket ravishda ularni evakuatsiya qilishdan, to ular davolanish joyiga yetgungacha olib borilishi qabul qilingan. Butun tibbiy chora-tadbirlar majmuasi alohida tibbiy yordam turlariga ajratilgan. Tibbiy yordam turi deb, jang maydonlarida va tibbiy evakuatsiya bosqichlarida qo‘shinlar shaxsiy tarkibi va tibbiy xizmat shaxsiy tarkibi tomonidan shikastlanganlarga (yarador va kasal bo‘lganida) ko‘rsatiladigan barcha aniq belgilangan davolash-profilaktik chora-tadbirlar majmuasiga aytiladi. Qo‘shinlarni davolash jarayonida quyidagi besh turdagi tibbiy yordam ko‘rsatilishi ko‘zda tutiladi: birinchi tibbiy yordam, shifokor (feldsherlik) gacha bo‘lgan tibbiy yordam, birinchi shifokor yordami, malakali tibbiy yordam, ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam. Shifokorgacha bo‘lgan tibbiy yordam ko‘rsatish uchun harbiy qism tibbiyot punkti tabeli jihozlari va shaxsiy tarkibning tibbiy vositalari ishlatiladi, bularga: steril bog‘lov materiallari komplekti, qo‘shinlar tibbiy sumkalari, o‘pkani sun‘iy ventilatsiya qilish uchun qo‘llaniladigan. ZJTT-10 msumh portativ qo‘l apparati, KH-4 rusumli kislorod ingalatori, dala feldsheri komplekti, sanitar zambillar va sanitar avtomobil kiradi. Birinchi shifokor yordami umumiy malakali shifokor tomonidan brigada tibbiyot punktida va tibbiy otryadlarda ko‘rsatiladi. Bundan asosiy maqsad yarador va bemorlar hayotiga xavf solayotgan jarohat (kasahik)lar oqibatlarini yo‘qotish, og‘ir asoratlar (shok, yara infeksiyasi) paydo bo‘hshining oldini ohsh va keyingi tibbiy evakuatsiya bosqichiga tayyorlashdir. Jarohatlanish olgan vaqtdan boshlab birinchi shifokor yordamini ko‘rsatishgacha bo‘lgan eng opitimal vaqt 4—5 soat hisoblanadi. Malakali tibbiy yordam alohida tibbiy otryadda shifokor-jarrohlar va shifokor-terapevtlar (malakah jarrohlik yoki malakah terapevt yordami) tomonidan ko‘rsatiladi. Kerak bo‘lganida ushbu yordam harbiy dala gospitalarida ham ko‘rsatiladi.

IV. **Mashg‘ulotni yakunlash:** to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Jarohat

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Jarohat – turli mexanik ta’sirlar natijasida odam tanasining tashqi teri qoplamlari, ba’zan esa ichki tana a’zolarining shikastlanishi.

O‘tkir tig‘li bo‘lmagan predmet tomonidan katta yuzada terining sirt qatlami yoki shilliq pardasiga yetkizilgan chuqur bo‘lmagan jarohatga shilinish deyiladi.

O‘tkir tig‘li bo‘lmagan predmet tomonidan terining sirt qatlamiga yetkizilgan ingichka chiziq ko‘rinishidagi jarohatga tiralish deyiladi.

Shikastlanishning ochiq va yopiq turlari mavjud. Ochiq turdagi shikastlanishda jarohat joyiga mikroblar tushishi uchun sharoit yaratiladi. Terining shikastlanmagan qoplamiga organizmga mikroblarning tushishiga haqiqiy to‘siq bo‘ladi.

Jarohatlar yetkizgan buyumning ko‘rinishiga qarab:

- kesilgan va chopilgan;
- yirtilgan;
- sanchilgan;
- tishlangan;

o‘q tekkan bo‘lishi mumkin.

Jarohatlanganda birinchi tibbiy yordam quyidagi ketma-ketlikda bajariladi:

- shikastlovchi narsaning ta’sirini to‘xtatish bo‘yicha chora-tadbirlar ko‘rish;
- buzilgan nafas olish va yurak faoliyatini tiklash (yurak-o‘pka jonlantirishini o‘tkazish);
- qon ketishni vaqtinchalik to‘xtatish;
- jarohatni imkon qadar tezroq aseptik bog‘lam bilan yopish (bog‘lam jarohatga mikroblar tushishidan saqlaydi, kapillyar qon ketishini to‘xtatishga yordam beradi va ma’lum darajada og‘riqni pasaytiradi);
- qo‘lbola vositalar bilan tananing shikast yetgan qismi harakatlarini cheklash (bu yumshoq to‘qimalarning singan suyak parchalari bilan qo‘shimcha jarohat olishining oldini oladi);
- shikastlangan odamga qulay holat yaratish;
- shikastlangan odamni ehtiyotlagan holda davolash muassasasiga tezroq olib borish yoki hodisa joyiga “Tez yordam”ni chaqirish.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” 20__-yil. Sinflar: To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Jarohatlangan bemorga qonni vaqtinchalik to‘xtatish uchun birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish usullari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta’limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta’lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma’naviy-ruhiy va jangovar sifatarga ega, o‘z ishini to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

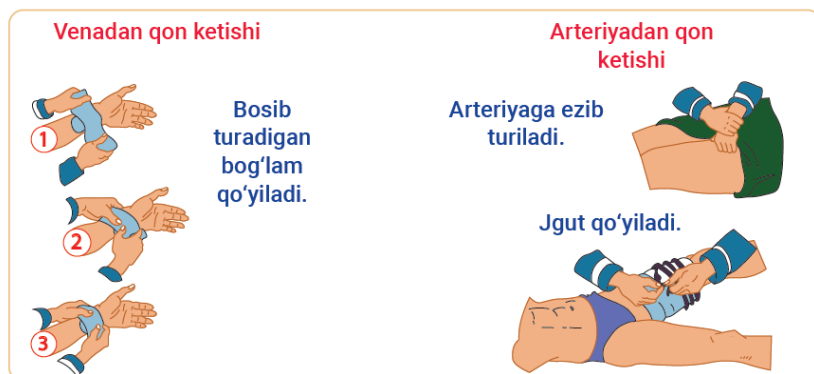
III. Yangi mavzu bayoni: Jarohatlangan bemorga qonni vaqtinchalik to‘xtatish uchun birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish usullari

1. Tananing jarohatlangan qismi tanaga nisbatan balandroq holatda ko‘tariladi. Buni bajarish juda oson. Jarohatlangan qo‘l boshdan balandroq qilib ko‘tarib qo‘yiladi. Agar oyoq jarohatlangan bo‘lsa, u ko‘krak qafasidan balandroq qilib ko‘tarib qo‘yiladi va tagiga biror narsa (odeyol, to‘shak, yostiq, sumka) dumaloqlab to‘shaladi. Bunda bemor albatta chalqancha yotqiziladi.

2. Jarohatni bosib turuvchi bog‘lam qo‘yiladi. Bu qon ketishini to‘xtatishning, og‘riqni kamaytirish va tananing jarohatlangan qismiga tinchlik yaratib berishning sodda va ishonchli usuli hisoblanadi.

3. Arteriyalar barmoq bilan bosib turiladi. Chakka arteriyasi. Boshdagi jarohatdan qon ketayotganda chakka arteriyasi (1) bosh barmoq bilan quloq suprasining old tomonidagi chakka suyagiga bosiladi.

Umumiy uyqu arteriyasi (2) bo‘yinning oldingi yuzasida hiqildoqning yon tomonidan umurtqa pog‘onasi suyaklariga bosiladi. Bunda dastlab bog‘lam tagidan shikastlangan arteriya ustiga pishiq qilib o‘ralgan bint, salfetka yoxud paxta qo‘yiladi. O‘mrov osti arteriyasi. Yelka bo‘g‘imi, yelkaning yuqoridagi uchdan bir qismi yoki qo‘ltiqosti chuqurchasidagi jarohatdan shikastlangan o‘mrov osti arteriyasi (3) o‘mrov ustidagi chuqurchada 1-qovurg‘aga bosiladi. Qo‘ltiq osti arteriyasi. Yelka sohasi jarohatlanib qon oqayotganida, qo‘ltiqosti arteriyasi (4) qo‘ltiqosti chuqurligida yelka suyagiga qattiq eziladi. Yelka arteriyasi. Yelkaning paski uchdan biri, chig‘anoq va barmoqlar jarohatlanib qon oqayotganida, yelka arteriyasi (5) ichki tomondan yelka suyagiga qattiq eziladi.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a’zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e’lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO ‘ _____ sana _____ 20__yil

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____ To‘garak rahbari: _____

Mashg‘ulotning mavzu: Suyak sinishi va suyak sinishining belgilari

Mashg‘ulotning maqsadi:

Ta‘limiy maqsad: O‘zbekiston Respublikasining Qurolli Kuchlarida olib borilayotgan islohotlarni davom ettirib, davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev: «Ko‘zlangan strategik maqsadlarga yetishishda va ularni hayotga to‘liq tatbiq etishda har tomonlama va puxta tayyorlangan, o‘z Vataniga sodiq, yuksak kvalifikatsiyali harbiy kadrlarni tayyorlash.

Tarbiyaviy maqsad: yoshlarga harbiy ta‘lim berishda ularga qo‘shinlarning o‘quv-jangovar faoliyatida bajariladigan mashqlar, harakatlar va amallarni harbiy qismlardagiga mumkin qadar yaqinlashtirilgan holda o‘rgatish

Rivojlantiruvchi maqsad: vatani va xalqiga sadoqati, cheksiz, yuksak ma‘naviy-ruhiy va jangovar sifatlarga ega, o‘z ishining to‘g‘riligiga va dushman ustidan qozoniladigan g‘alabaga to‘la ishonadigan, qurol-aslaha va jangovar texnikadan mohirona foydalana oladigan, zamonaviy qurollar va jangovar texnikalarni o‘zlashtirish, yosh askar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan darajadagi bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Mashg‘ulot turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi.

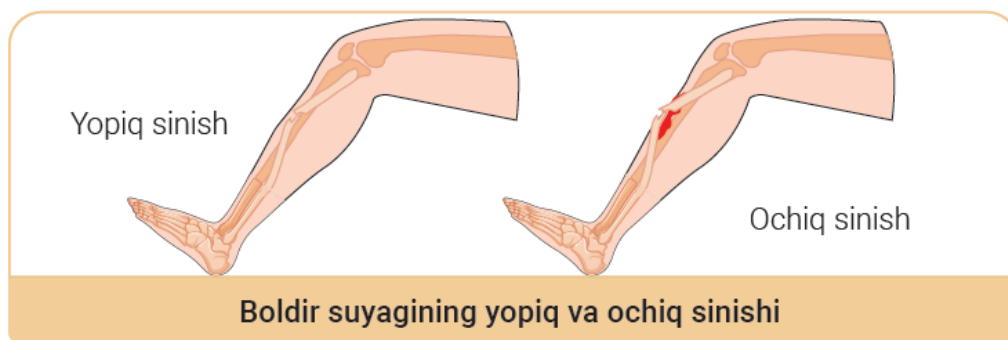
Mashg‘ulotning jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tkazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Suyak sinishi – suyaklar butunligining qisman yoki to‘liq buzilishi bilan yuz beradigan shikastlanish. Suyak singanda hamisha suyakka yaqin turgan yumshoq to‘qimalar, paylar, asab tolalari, qon tomirlari shikastlanadi. Bunday holat esa suyak sinishini og‘ir jarohatlar qatoriga qo‘shadi.

Suyak sinishining belgilari

1. Og‘riq. Suyak singanda og‘riq paydo bo‘ladi va turli muddatgacha davom etadi.

Suyak singan joy qo‘l bilan paypaslab ko‘rilganda, kuchli og‘riq paydo bo‘ladi. Bu esa suyak sinishining belgisi hisoblanadi.

2. Suyak singan joyning deformatsiyalanishi. Suyakning singan parchalari siljiganda, suyak singan joy deformatsiyalanadi. Buni zararlangan joyni sog‘ joyga solishtirib aniqlash mumkin.

3. Funksiyaning buzilishi. Bu belgi barcha sinishda kuzatiladi. Harakat qilishga uringanda, singan joyda kuchli og‘riq paydo bo‘ladi va shu soha harakatchanlik vazifasini yo‘qatadi

4. Bo‘g‘imlarning qisqarishi. Suyak parchalarining surilishi bo‘g‘imlarning qisqarishiga olib keladi. Bu shikastlangan bo‘g‘imni sog‘ bo‘g‘imga solishtirish bilan aniqlanadi.

5. Suyaklarning g‘ichirlashi. Suyak parchalari bir-biriga nisbatan siljiganda, g‘ichirlash yuz beradi. Jarohatlangan odam yurmoqchi bo‘lganda, bog‘lam qo‘yilayotganda, g‘ichirlash sodir bo‘ladi.

Suyak singanda birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish shikastlanishning oqibati (tezroq bitib ketishi, suyak parchalarining siljib ketishi, qon ketishi) qanday bo‘lishini aniqlab beradi.

U, shuningdek, to‘rtta maqsadni ko‘zda tutadi:

1) immobilizatsiya – singan sohada suyaklar qimirlashining oldini olish (natijada suyak parchalari qon tomirlari, asab tolalari va paylarni shikastlamaydi);

2) shok (talvasa)ning oldini olish, kuchli og‘riq qoldiruvchi dori vositalarini berish;

3) infeksiyaning oldini olish;

4) jabrlangan odamni zudlik bilan tibbiyot muassasasiga yetkazish.

Suyak singanda birinchi yordam ko‘rsatishda eng muhimi – zararlangan bo‘g‘imni o‘z vaqtida va to‘g‘ri immobilizatsiya qilishdir.

IV. Mashg‘ulotni yakunlash: to‘garak a‘zolarini yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, rag‘batlantirish.

V. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustaxkamlab kelish.

Maktab MMIBDO‘ _____ sana _____ 20__yil